

Messinkilaattojen valtakunta

Pöytälaatikkoyhtiöiden rooli suomalaisyritysten toiminnassa

Selvitys on tuotettu osana Finnwatchin Kestävän talouden ohjelmaa.
Ohjelmaa tukevat:

Selvitys on saanut tukea myös Liikesivistysrahastolta ja ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyövaroista.

Finnwatch on suomalaisen yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva kansalaisjärjestö. Finnwatchin taustalla vaikuttaa yhdeksän kehitys-, ympäristö- ja ay-järjestöä: Solidaarisuus, Eettisen kaupan puolesta, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Attac, Kirkon ulkomaanapu, Kepa, Kehys, Dalitien solidaarisuusverkosto ja Maan ystävät.

Selvityksen kirjoittaja: Matti Ylönen
Taitto: Petri Clusius/Amfibi Ky
Kansikuva: Kuva John Paul Simpson / Flickr (© bit.ly/192CMKJ), kuvankäsittely Pasi Savoranta.
Julkaisuajankohta: Tammikuu 2014

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	4
ABSTRACT	5
1. JOHDANTO	6
Mitkä holding-yhtiöt?	6
2. TUTKIMUSMENETELMISTÄ	7
Veroparatiisin määritelmä ja veroparatiisilistaukset	7
Veroparatiisit maailmassa NBER:n mukaan.....	8
Miten veroparatiisiyhtiötä jäljitetään?	9
Sijoitustilastot laittavat tilinpäätöstiedot mittasuhteisiin.....	10
3. SELVITYS: SUOMALAISYRITYSTEN TYTÄRYHTIÖT VEROPARATIISEISSA	11
Orbis-tietokanta listaa satoja holding-yhtiöitä	11
Tilastokeskukselle ja EU:lle raportoidaan vain osa tytäryhtiöistä	12
Stora Enson Neitsytsaarten kierros	13
Miksi Alankomaat on niin suosittu?.....	14
Mitä tilinpäätöstiedot kertovat veroparatiisitytäryhtiöistä?	16
Yhtiöiden vapaaehtoinen veroraportointi: case Fortum	17
Terveystalon veroraportointi unohtaa omistajan verosuunnittelun.....	21
Arvonlisäverohelpotus lisää terveystalujen kannattavuutta.....	22
Maakohtaisen talousraportoinnin monet muodot	23
Statoil raportoi kattavimmin verot ja muut taloustiedot.....	24
4. SUORAT SIOITUKSET KULKEVAT HOLDING-YHTIÖIDEN KAUTTA	25
Metodologiasta	25
Holding-yhtiöt kehitysmaiden riesana	26
Holding-yhtiöiden kautta tehdyt sijoitukset Suomen ja Alankomaiden välillä	26
Veroparatiiseissa voi olla myös todellista liiketoimintaa.....	28
Suomen Pankin tilastot läpivirtausyhtiöiden kautta Suomeen tehdyistä sijoituksista	29
OECD:n sijoitustilastot kaikista Suomeen suuntautuneista suorista sijoituksista ovat hajanaisia	30
JOHTOPÄÄTÖKSET	31
Holding-yhtiöiden rooli suorissa sijoituksissa on suurempi kuin on ajateltu	31
Yhtiöiden omistusrakenteiden avoimuus ontuu	31
Vapaaehtoinen verojalanjälkiraportointi tuo puuttellisia tuloksia	32
Tarvitaan lakisääteinen maakohtainen vero- ja talousraportointi.....	32
Menestyvää liiketoimintaa voi tehdä myös ilman veroparatiiseja	33
SUOSITUKSET	34
LIITE 1.	36
LIITE 2.	37
LIITE 3.	42
LÄHTEET	43

Tiivistelmä

Holding-yhtiöillä tai pöytälaatikkoyhtiöillä tarkoitetaan yhtiöitä, joita monikansalliset yritykset perustavat hallinnoimaan muita yhtiöitään ja rahoitusta. Motiivina on usein verosuunnittelu, ja yhtiöissä on vain harvoin todellista liiketoimintaa.

Erityisesti Alankomaat tarjoaa suuryhtiöille monia mahdollisuuksia välttää veroja ja kotiuttaa näin hankitut voitot helposti kotimaihinsa. Todellisen liiketoiminnan puute on yksi OECD:n neljästä veroparatiisikriteeristä, ja Alankomaissa on enemmän ulkomaisten yhtiöiden omistamia holding-yhtiöitä kuin missään muualla Euroopassa.

Kahdellakymmenellä liikevaihdoltaan suurimmalla suomalaisyrityksillä on tutkimuksemme mukaan yhteensä 225 tytäryhtiötä Alankomaissa, Belgiassa, Luxemburgissa ja muissa yrityksille suunnatuissa veroparatiiseissa. Jos luvusta vähentää Belgian ja Alankomaat, on yhtiöitä 124.

Käytimme tutkimuksessa Yhdysvaltain viranomaisten käyttämän NBER-tutkimuslaitoksen veroparatiisilistaa, jota täydensimme suomalaisyritysten holding-yhtiötoiminnassa tärkeillä Belgiassa ja Alankomailla.

Tutkimme veroparatiisitytäryhtiöitä myös Orbis-tilinpäätöstietokannan avulla. Se löytää kaikille suomalaisyrityksille 438 tytäryhtiötä veroparatiiseissa. Alankomaissa ja Belgiassa näistä sijaitsee 205 yhtiötä.

Suomalaisyhtiöillä on tilinpäätösten ja Orbis-tietokannan perusteella monia tytäryhtiöitä myös pienillä veroparatiisisaarilla. Esimerkkejä näistä ovat Caymansaaret, Kypros ja Brittiläiset Neitsytsaaret. Näiden minivaltioiden tytäryhtiöistä ei saa juuri mitään julkisia tietoja.

Kansainväliset ja suomalaiset sijoitustilastot tukevat tilinpäätösanalyysin antamaa kuvaa. Esittelemme Suomen pankin vuosia 2008 ja 2012 koskevia tilastoja holding-yhtiöiden käytöstä. Lisäksi olemme tilanneet Alankomaiden keskuspankista aiemmin julkaisemattomia tilastoja holding-yhtiösijoituksista vuosilta 2008–2012.

Alankomaiden keskuspankin tilastojen mukaan lähes 90 prosenttia Suomesta Alankomaihin tehdyistä suorista sijoituksista on tehty holding-yhtiöihin. Käytännössä nämä sijoitukset kierrätetään holding-yhtiöiden kautta lopullisiin sijoituskohteisiin. Sama ilmiö toistuu Alankomaista Suomeen tulevissa suorissa sijoituksissa, joista yli 70 prosenttia tuli holding-yhtiöistä. Kyse on kansantaloudellisesti merkittävästä ilmiöstä, sillä Alankomaat on Suomen suurimpia kauppakumppaneita.

Suomen pankin mukaan Suomesta oli vuoteen 2012 mennessä tehty myös 5,8 miljardin euron edestä sijoituksia eri maiden holding-yhtiöihin, jotka olivat sijoittaneet varat takaisin Suomeen. Tutkimusta tällaisesta ”paluuvirtauksesta” on tehty vähän, mutta kansainvälisten esimerkkien valossa osa siitä liittyy veronkiertoon.

Käymme raportissa läpi myös kahden vapaaehtoista veroraportointia aloittaneen yrityksen, Fortumin ja Terveystalon, veroraportit. Vaikka vapaaehtoinen veroraportointi on tervetullut avaus, osoittavat molempien yhtiöiden raportit vapaaehtoisen raportoinnin rajat. Fortum ei käsittele raportissaan lainkaan sen Alankomaiden, Luxemburgin ja Belgian holding-yhtiöitä, vaikka niiden kautta pyöritetään kymmenien miljoonien eurojen liiketoimintaa.

Terveystalon veroraportoinnissa ei kerrota mitään siitä, mitä yhtiö teki vuonna 2012 julkisuuteen nousseelle verojärjestelylleen. Muutenkin vapaaehtoiset raportit antoivat niukasti pohjaa arvioida yhtiöiden verosuunnittelun vastuullisuutta.

Euroopan unioni uudistaa vuonna 2014 emoytäryhtiödirektiiviään. Suomen tulee ajaa neuvotteluissa tehokasta puuttumista aggressiiviseen verosuunnitteluun. Lisäksi tarvitaan lakisäätöinen maakohtainen raportointi yritysten keskeisistä taloustiedoista, ja sitä ennen kattava vapaaehtoinen veroraportointi valtioyhtiöihin. Se täytyy tehdä tämänhetkisiä malleja laajempina.

Abstract

Holding companies or shell companies are established by multinational companies to govern their other companies and financing. Motive for this is often tax planning, and shell companies have rarely any substantial business activities.

The Netherlands is a country that offers several possibilities for big companies to avoid taxes and return thus acquired profits back to their home countries. One of the OECD's four criteria for a tax haven is the absence of a requirement that the activity be substantial, and in the Netherlands there are more foreign-owned holding companies than anywhere in Europe.

We found that the twenty biggest Finnish companies, measured by turnover, have 225 subsidiaries in the Netherlands, Belgium, Luxembourg, and in other tax havens that offer services for foreign companies. Of those, 124 companies are not situated in Belgium or the Netherlands.

In this report, we used the tax haven list prepared by NBER research institute into which we added Belgium and the Netherlands that are important places for Finnish companies' holding companies operations. This same list is used by the US authorities.

Furthermore, we traced subsidiary companies in tax havens through Orbis financial database. From there, we listed 438 Finnish companies that had a subsidiary in a tax haven. Nearly half of those, 205 companies, were situated in the Netherlands or Belgium.

According to the companies' accounts and Orbis database, Finnish companies have also many subsidiaries in the small tax haven islands, like the Cayman Islands, Cyprus and British Virgin Islands. There is hardly any public information available from subsidiaries situated in those mini states.

International and Finnish investment statistics support the picture given by the account analysis. We will present the Bank of Finland's statistics from 2008 to 2012 concerning the use of holding companies. In addition, we ordered from the National Bank of the Netherlands

(DNB) previously unpublished records of holding company investments in the years 2008–2012.

Statistics reveal that almost 90 percent of the direct investments from Finland to the Netherlands are done into holding companies. In practice, these investments are just bypassing the holding companies on their way to the final investment targets. Same phenomenon is repeated in the direct investments from the Netherlands to Finland - out of which more than 70 percent comes from holding companies. This is a major issue for Finnish national economy because the Netherlands is one of our biggest trading partners.

According to the Bank of Finland, by 2012 there were done into various holding companies in different countries 5.8 billion euros worth of such investments that were routed back to Finland. There is little research on this kind of "roundtripping" but international examples suggest that part of this involves tax evasion.

We will furthermore examine the tax reports from Fortum and Terveystalo, the two companies that published their own voluntary tax reports. Even though the voluntary tax reporting is a welcome opening, the reports by these two companies show the limits of voluntary reporting. Fortum does not include in its report the holding companies in the Netherlands, Luxembourg and Belgium that have tens of millions of euros of business activities.

In Terveystalo's tax report, there is no mention of what the company did to its tax schemes that gained large publicity in 2012. In any case, these voluntary reports offered narrow basis to assess how responsible these two companies were in their tax planning.

The European Union is reforming the Parent-Subsidiary directive in 2014. Finland should press in the negotiations effective interference into aggressive tax planning. Furthermore, we need a legally binding country-by-country reporting on companies' central financial data, and before that a broad voluntary tax reporting by the state-owned companies. This must be done more thoroughly than in the present models.

1. Johdanto

Yhtiöiden kansainvälinen verosuunnittelu ja kytkökset veroparatiiseihin herättävät kasvavaa kiinnostusta. Suomessa on keskusteltu Attendon¹, Mehiläisen², Terveystalon³ ja Stora Enson⁴ verosuunnittelusta samaan aikaan, kun Britanniassa kuluttajat ovat kiinnittäneet huomiota Starbucksin aggressiiviseen verojen välttelyyn. Googlen, Applen ja Microsoftin verokeinottelu on herättänyt huomiota ympäri maailmaa.⁵

Kotimainen keskustelu on pyörinyt pitkälti yksittäisten yhtiöiden tapaustutkimusten ympärillä. Laajempia, systemaattisia arvioita suomalaisyhtiöiden veroparatiisikytköksistä ja niiden harjoittaman verosuunnittelun laajuudesta ei juuri ole tehty.

Verohallinto on arvioinut, että suuryritysten verosuunnittelu vie Suomelta vuosittain 320 miljoonaa verotuloja.⁶ Muita arvioita ei juuri ole. Siirtohinnoitteluun liittyviä oikeuspäätöksiä on vähän, ja niihin liittyvien yhtiöiden nimet eivät Suomessa ole esimerkiksi Ruotsista poiketen julkisia.

Tämä raportti vastaa osaltaan systemaattisemman tutkimustiedon tarpeeseen veroparatiiseista ja suomalaisyrityksistä. Se on ensimmäinen laajempi selvitys suurten suomalaisyritysten tytäryhtiöistä veroparatiiseissa.

Lisäksi raportti tarjoaa ensimmäistä kertaa monipuolisen tilastollisen katsauksen siihen, kuinka suuri osa Suomeen ulkomailta tulevista suorista sijoituksista kierrätetään pöytälaatikkoyhtiöiden kautta. Ilmiötä tarkastellaan tilastojen lisäksi esimerkkiyritysten kautta.

Osa tilastotiedoista on julkaistu aiemmin Suomen pankin ulkomaankauppakatsauksissa, mutta ne eivät ole nousseet sieltä julkiseen keskusteluun. Mukana on myös runsaasti Suomessa ennen julkaisematonta tilastotietoa erityisesti holding-yhtiöiden käytöstä Suomen ja Alankomaiden välisessä sijoitustoiminnassa.

1 Finnwatch 2013.

2 Keskisuomalainen 2011.

3 Helsingin sanomat 2012b.

4 Talouselämä 2012.

5 Esimerkiksi Murphy 2012.

6 Helsingin sanomat 2012a.

Raportti on julkaistu osana Finnwatchin Kestävän talouden ohjelmaa, jonka yhteistyökumppaneita ovat palkansaajakeskusjärjestöt Akava, SAK ja STTK sekä kansalaisjärjestöt Kepa ja Attac. Liikesivistysrahasto on myöntänyt ohjelmalle tukea vuodelle 2013.

Mitkä holding-yhtiöt?

OECD:n määritelmän mukaan holding-yhtiöt ovat monikansallisten yritysten tytäryhtiöitä, joiden ainoa tehtävä on usein omistaa konsernin muita yhtiöitä.⁷ Joillain holding-yhtiöillä voi olla todellista omaisuutta, kuten toimisto, laitteistoa ja työntekijöitä.

Monilla holding-yhtiöillä on kuitenkin hyvin vähän todellista liiketoimintaa. Tästä syystä holding-yhtiöitä kutsutaan usein pöytälaatikkoyhtiöiksi. Niitä käytetään omistusjärjestelyjen lisäksi usein konsernin sisäiseen rahoitukseen.⁸ Sijoitustilastoissa ja lakikielessä holding-yhtiöistä käytetään myös nimitystä väliyhteisö. Pöytälaatikkoyhtiö on epämuodollisempi vastine holding-yhtiölle. Painotus on siinä, että holding-yhtiöissä on usein vähän tai ei ollenkaan työntekijöitä.

Holding-yhtiöitä voidaan perustaa mihin tahansa maahan. Monikansalliset yritykset perustavat niitä kuitenkin usein maihin, joissa niiden käytöstä voi saada erityisiä veroetuja. Sijoituspäätöksiä ohjaavat myös verosopimukset tai EU-status, joiden avulla alhaisesti verotetut tulot voidaan siirtää emoyhtiöön ilman pelkoa kaksinkertaisesta verotuksesta.

Alankomaista on tullut näistä syistä maailman johtava holding-yhtiökeskus sen tarjoamien veroetujen ja laajan verosopimusverkoston (ks. laatikko Miksi Alankomaat on niin suosittu) vuoksi. Mauritiusta käytetään tyypillisesti Intiaan suuntautuvassa sijoitustoiminnassa ja Brittiläisiä Neitsytsaaria (ks. laatikko Stora Enson Neitsytsaarten kierros) sijoitettaessa Kiinaan.

7 OECD 2003.

8 OECD 2008.

2. Tutkimusmenetelmistä

Olemme hankkineet yhtiöitä koskevia tilinpäätöstietoja niiden vuosikertomuksista ja suoraan eri maiden yhtiörekistereistä. Hyödynsimme myös hollantilaisen Bureau van Dijk -yrityksen Orbis-palvelua, johon on koottu julkisia tilinpäätöksiä eri puolilta maailmaa.⁹ Sen antamat tiedot on aina tarkistettu tilinpäätöksistä (paitsi silloin, kun Orbiksen lukuja käytetään yksilöimättä yrityksiä).

Lisäksi olemme käyttäneet talousjärjestöjen ja valtioiden tuottamia tilastotietoja, jotka valottavat yritysten tytäryhtiöiden ja holding-yhtiöiden lukumäärää ja toimintaa eri maissa. Näitä tietoja on hankittu Tilastokeskuksesta, Suomen pankista, Alankomaiden keskuspankista sekä Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ja OECD:n tilastotietokannoista. Tarkempaa tietoa tutkimusmetodeista ja käsitteiden määrittelystä on alla.

Finnwatchin tutkimuseettisen ohjeiston mukaisesti käsitellyillä yrityksillä on ollut mahdollisuus tarkistaa itseään koskevien tietojen oikeellisuus ja saada omat kommenttinsa julkaistua selvityksen julkaisun yhteydessä. Kommentteja on pyydetty niistä yhtiöistä, joiden toimintaa on käsitelty tarkemmin esimerkkien kautta.

Lähtökohtana on ollut se, että viranomaisille toimitettuihin tilinpäätöstietoihin on voitava luottaa ilman tarkistuksia. Kommentteja ei tästä syystä ole kysytty niistä yhtiöistä, joista on vain listattu tilinpäätöksistä poimittuja tytäryhtiötietoja. Emme myöskään vedä johtopäätöksiä näiden tytäryhtiöiden toiminnan luonteesta. Suuri osa niistä on todennäköisesti holding-yhtiöitä, mutta mukana on varmasti myös tytäryhtiöitä joilla on todellista liiketoimintaa. Nämä tilinpäätöksistä kerätyt tiedot löytyvät tutkimuksen liitteistä.

VEROPARATIISIN MÄÄRITELMÄ JA VEROPARATIISILISTAUKSET

Veroparatiiseista on tehty useita listoja, joista suurin osa pohjaa tavalla tai toisella OECD:n vuoden 1998 veroparatiisimääritelmään. Sen mukaan veroparatiisit ovat maita tai alueita, joissa on alhainen tai olematon verotus, jotka kieltäytyvät kansainvälisestä tiedonvaihdosta, joissa vallitsee tiukka pankkisalaisuus ja jotka eivät edellytä alueellaan toimivilta yrityksiltä varsinaista liiketoimintaa.¹⁰ Lisäksi ulkomaisiin ja paikallisiin sijoittajiin pätevät eri säännöt. Ulkomaalaisia houkutellaan erityisoikeuksilla ja heille tarjotaan työkaluja välttää kotivaltionsa veroja tai sääntöjä.¹¹

Käytännössä monet listaukset ovat joko hyvin vanhoja (esimerkiksi IMF:n vuoden 2000 listaus¹²) tai niiltä on jätetty poliittisista syistä pois vaikutusvaltaisia maita kuten Britannia ja Yhdysvallat (OECD:n veroparatiisilistaukset¹³). Tax Justice Network -tutkimusjärjestön finanssisalaisuusindeksi on kattavin ja systemaattisin veroparatiisilistaus. Sen marraskuussa 2013 julkaistu painos pisteyttää 82 salaisuusvaltiota ja -aluetta. Maiden sijoitusindeksissä riippuu sekä niiden tarjoamista salaisuuslaeista että maan painoarvosta kansainvälisessä taloudessa.¹⁴

Vaikka finanssisalaisuusindeksi on tarkin tähän mennessä tehty veroparatiisilistaus, se on huono erottelemaan salaisuusvaltioita perustuen niiden käyttöön yksityishenkilöiden ja yritysten verojen välttelyyn. Esimerkiksi Alankomaat on yksi maailman tärkeimmistä yritysten verosuunnittelun solmukohdista. Se sijoittuu kuitenkin kauas finanssisalaisuusindeksin kärjestä, johtuen pitkälti siitä, että se ei tarjoa salaisuuslakeja yksityishenkilöiden sijoituksille.

9 Ks. <http://www.bvdinfo.com/en-gb/home>.

10 Nämä kriteerit sisältyivät esimerkiksi OECD:n ensimmäiseen haitallista verokilpailua ja veroparatiisitaloutta koskevaan selvitykseen. Ks. OECD 1998.

11 Ks. esim. Palan ym. 2010 ja Shaxson 2012.

12 IMF 2000.

13 Esim. OEC 2000, 17.

14 Tax Justice Network 2013.

VEROPARATIISIT MAAILMASSA NBER:N MUKAAN

Käytimme tässä raportissa Yhdysvaltojen viranomaisten käyttämää National Bureau of Economic Research NBER -tutkimuslaitoksen veroparatiisilistaa. Täydensimme listaa Alankomailla ja Belgiassa johtuen näiden maiden merkittävästä roolista suomalaisyritysten

holding-yhtiötoiminnassa. Lukumääriä käsitellessä raportoimme aina erikseen yritysten määrät NBERin alkuperäisen listan mukaan sekä Alankomailla ja Belgiassa täydennettynä. Kartalla näkyvät veroparatiisit NBERin listauksen mukaan.

Veroparatiisit NBERin listauksen mukaan

Alankomaiden Antillit
Andorra
Anguilla
Antigua ja Barbuda
Bahama
Bahrain
Barbados
Belize
Bermuda
Brittiläiset Neitsytsaaret
Caymansaaret
Cookinsaaret
Dominica
Gibraltar

Grenada
Guernsey
Hong Kong
Irlanti
Jersey
Jordania
Kypros
Libanon
Liberia
Liechtenstein
Luxemburg
Macao
Malediivit
Malta

Mansaari
Marshallsaaret
Monaco
Montserratt
Panama
Singapore
Saint Kitts ja Nevis
Saint Lucia
Saint Vincent ja Grenadiinit
Sveitsi
Turks- ja Caicossaaret
Vanuatu

Monet ensi kuulemalla yllättävät valtiot tarjoavat yhtiömuotoja, joita käyttämällä on mahdollista salata sijoittajien henkilöllisyys ja/tai yhtiön keskeiset taloustiedot. Näitä ovat esimerkiksi finanssisalaisuusindeksistä löytyvät Yhdysvallat, Britannia ja Saksa. Toisaalta ne ovat samalla valtioita, joissa monilla suomalaisyrityksillä on paljon tuotannollista tai myyntiin liittyvää liiketoimintaa. Näiden maiden ottaminen mukaan olisi tuonut analyysoitavaksi huomattavan määrän yhtiöitä, joiden käyttö verosuunnittelutarkoituksiin olisi ollut erittäin epätodennäköistä.

Näistä syistä päädyimme käyttämään NBER-tutkimuslaitoksen laatimaa veroparatiisilistaa¹⁵ täydennettynä Alankomailla ja Belgiassa. NBERin listan puolesta puhuu se, että lista on laadittu ajatellen erityisesti monikansallisten yritysten veroparatiisien käyttöä. Myös Liittovaltion tarkastusvirasto GAO (General Accounting Office) on käyttänyt NBERin listaa oman työnsä pohjana.¹⁶

ActionAid-järjestö ja The Guardian -sanomalehti hyödynsivät GAO:n ja NBERin listaa, kun ne tutkivat toukokuussa 2013 Britannian 100 suurimman yrityksen veroparatiisikytköksiä.¹⁷ Ne lisäsivät NBERin listaan Alankomaat siksi, että maa tarjoaa ”erityisiä veroetuuksia ja veropäätöksiä, joiden avulla yhtiöt saavat muutettua ison osan ulkomaisesta tulostaan lähes tai kokonaan vapaaksi veroista”.

Finnwatchin näkemyksen mukaan yhtiöiden käyttämiä veroparatiiseja tarkasteltaessa on syytä ottaa mukaan myös Belgia. Tätä puoltaa se, että Belgiassa on asiantuntija-arvioiden mukaan keskeinen rooli suomalaisyritysten verosuunnittelussa.¹⁸ Belgia on Tax Justice Networkin finanssisalaisuusindeksin sijalla 15. Sen merkitys on kokoaan suurempi juuri suuryritysten holding-yhtiörakenteissa.

Tämän raportin puitteissa olisi ollut mahdollista selvittää jokaisen listatun yhtiön roolia sen emoyhtiön toiminnassa. Raportin tytäryhtiölistauksia on tämän vuoksi tarkasteltava suuntaa antavina tietoina ja pohjana jatkotutkimukseen. Poikkeuksena ovat ne tytäryhtiöt, joiden toimintaa selvitimme tarkemmin tilinpäätöksistä ja yrityksiin tehdyillä tietopyynnöillä. Yrityksillä voi olla veroparatiiseissa myös todellista liiketoimintaa harjoittavia tytäryhtiöitä.

MITEN VEROPARATIISIYHTIÖITÄ JÄLJITETÄÄN?

Yritystietokantayhtiö Dunn & Bradstreetin teki vuonna 2009 edellisen ja tiettävästi tähän asti ainoan tietokanta-aineistoon perustuvan katsauksen suomalaisyritysten veroparatiisitytäryhtiöistä. Se julkaisi listauksen eräistä suomalaisyrityksistä tai Suomessa toimivista yhtiöistä, joilla oli tytäryhtiöitä joissain veroparatiiseissa.¹⁹ Julkaisu toi esiin joitain yksittäistapauksia ja herätti hieman keskustelua, mutta se ei ollut systemaattinen. Yhtiö ei esimerkiksi ilmoittanut, mihin veroparatiisilistaukseen selvitys pohjautui.

Aloimme selvittää suomalaisyritysten veroparatiisikytköksiä toisen yritystietokannan eli Orbiksen avulla. Haimme tietokannasta yritykset, joiden pääkonttori on Suomessa ja joilla on tytäryhtiöitä veroparatiiseissa.²⁰ Näin saatiin suuntaa-antava otos siitä, miten suomalaisyritysten veroparatiisityhtiöt jakautuvat maantieteellisesti.

Tutkimuksen rakentaminen pelkästään Orbiksen tietojen varaan olisi ollut ongelmallista, sillä tietokannan sisältämässä tiedoissa on joskus virheitä. Lisäksi Orbiksessa ei sen laajuudesta huolimatta ole mukana läheskään kaikkia yrityksiä. Orbis-tietokannasta puuttuvat esimerkiksi yhtiöt jotka on rekisteröity Alankomaiden Antilleihin, Cookinsaarille, Guernseyhin, Jerseyhin, Mansaarelle,

15 Hines ja NBER 2005.

16 General Accounting Office 2008.

17 The Guardian 2013, Actionaid 2013.

18 Kari & Kerkelä 2009.

19 Taloussanomien 2009.

20 Tytäryhtiöillä tarkoitetaan yhtiöitä, joissa yrityksellä on määräämisvalta. Yleensä määräämisvalta muodostuu, kun yritys omistaa 50 prosenttia jostain toisesta yhtiöstä. Teimme haut vähintään 51 prosentin omistussuuden mukaan, jotta arvio ei olisi ainakaan liian suuri.

Montserratin, Saint Kitts ja Nevisiin sekä Turks- ja Caicossaarille. Etenkin Britannian kanaalisaarten (Jersey, Guernsey) tietojen puuttuminen on valitettavaa, sillä niistä löytyy tunnetusti myös suomalaisyhtiöitä. Jo yksin "Finland"-haku yritysten nimistä tuottaa Jerseyyn yhtiörekisteristä²¹ useamman tuloksen.

Laajensimme edellä mainituista syistä tietokantatutkimusta käymällä läpi 20 liikevaihdoltaan suurimman suomalaisyrityksen patentti- ja rekisterihallitukseen jättämät tilinpäätökset sekä yhtiöiden www-sivuilla julkaistut vuosikertomukset.²² Näistä yrityksistä saatiin tätä kautta huomattavasti luotettavampi kuva kuin pelkillä Orbiksen tiedoilla. Tilinpäätöstietojen avulla löytyi monia tytäryhtiöitä, joita Orbis ei löytänyt. Tästä syystä on perusteltua olettaa, että laajentamalla tilinpäätösanalyysiä veroparatiisiyhtiöitä olisi löytynyt vielä paljon lisää – siitä huolimatta, että yritykset eivät välttämättä listaa tilinpäätöksissään ja vuosikertomuksissaan kaikkia tytäryhtiöitään.

Molempien metodien ongelmana on tunnistaa yhtiöt, jotka toimivat Hong Kongissa tai Yhdysvaltojen veroparatiisiosavaltiossa Delawareassa. Yhtiöiden julkisuusikäytännöt vaihtelevat. Yksikään tarkasteltu yhtiö ei listannut yhdysvaltalaisten tytäryhtiöidensä osavaltiota tilinpäätöksissä tai vuosikertomusten tytäryhtiölistauksissa. Hong Kongiin rekisteröidyistä tytäryhtiöistä raportoitii vaihtelevasti. Pyrimme hankkimaan internetistä lisätietoa Hong Kongin ja Delawaren yhtiöistä. Listauksissa on erikseen mainittu, jos kotipaikka on selvitetty internet-haulla. Näiden yhtiöiden osalta tieto on viitteellinen, sillä internetin yhtiötietokannoissa voi olla virheitä.

SIJOITUSTILASTOT LAITTAVAT TILINPÄÄTÖSTIEDOT MITTASUHTEISIIN

Tutkimuksen toisessa osassa tutkimme tilastotietoja Suomeen tulevista ja Suomesta lähtevistä suorista sijoituksista. Suorilla sijoituksilla tarkoitetaan Tilastokeskuksen mukaan pääomasijoitusta, jonka yritys tekee toisessa maassa sijaitsevaan yritykseen pysyvän taloudellisen suhteen luomiseksi ja määräysvallan hankkimiseksi. Sijoitus tilastoidaan suoraksi sijoitukseksi, jos yrityksen omistusosuus tai äänivalta ulkomaisessa yrityksessä on vähintään 10 %.²³ Sijoitustilastojen antamat tiedot valottavat holding-yhtiöiden käytön mittakaavaa ja auttavat siten laittamaan tilinpäätösten ja Orbis-tietokannan tietoja mittasuhteisiin.

Sijoitustietokannoista löytyy vain muutaman maan osalta tietoa siitä, miten suuri osuus näistä maista tulevista sijoituksista on tehty niin sanottujen läpivirtausyksiköiden kautta. Käytännössä läpivirtausyksiköillä tarkoitetaan holding-yhtiöitä, joiden ainoa tehtävä on omistaa saman konsernin muita tytäryhtiöitä ja/tai hoitaa niiden rahoitusjärjestelyjä.

Holding-yhtiöitä koskevia tietoja kerättiin Suomen pankilta, Alankomaiden keskuspankilta sekä Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n sekä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n tietokannoista. Tutkimuksen tämän osuuden metodologiaa selvitetään tarkemmin aihetta käsittelevässä luvussa.

21 JFSC Companies Registry.

22 Osalla yhtiöistä kyse oli samasta vuosikertomuksesta. Jotkut yhtiöt toimittavat kuitenkin Patentti- ja rekisterihallitukseen julkista vuosikertomusta laajemmin aineiston.

23 Tilastokeskus 2013.

3. Selvitys: suomalaisyritysten tytäryhtiöt veroparatiiseissa

Suomesta tulee vähän suuria, monikansallisesti toimivia yrityksiä.²⁴ Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2010 Suomessa pääkonttoriaan pitävillä yrityksillä oli 4 733 tytäryhtiötä 118 eri maassa. Niiden yhteenlaskettu liikevaihto oli hieman alle 180 miljardia euroa.²⁵ Toiminnassa painottuivat Eurooppa ja Aasia, kun katsotaan tytäryhtiöiden ja henkilöstön määrää. Suomalaisyrityksillä oli 55 tytäryhtiötä ja noin 4 800 työntekijää Afrikassa.²⁶ Suomalaisyritysten veroparatiiseissa sijaitsevia tytäryhtiöitä ei tätä ennen ole systemaattisesti selvitetty.

ORBIS-TIETOKANTA LISTAA SATOJA HOLDING-YHTIÖITÄ

Suomalaisyrityksillä on muiden monikansallisten yhtiöiden tavoin paljon tytäryhtiöitä veroparatiiseissa. Orbis-tietokannalla voidaan selvittää suuntaa-antavasti tytäryhtiöiden maantieteellistä jakautumista (taulukko 1). Tietokanta sisältää tietoja lähes 100 000 yrityksestä. Mukana ei kuitenkaan ole läheskään kaikkia yrityksiä edes niistä maista, joista tietoa on saatavilla. Tiedonsaanti monesta veroparatiisista on hankalaa tai mahdotonta.

Kun Orbis-tietokannasta hakee kaikkia Suomeen rekisteröityjen yhtiöiden ulkomailla sijaitsevia tytäryhtiöitä, tulee tulokseksi 2933 yhtiötä. Kun haku rajataan pääkonttoriaan Suomessa pitävien yhtiöiden ulkomaalaiseen tytäryhtiöihin, tulee tuloksia vain 541 kappaletta. Vaikka Orbiksen ja Tilastokeskuksen tiedot tytäryhtiöistä ovat eri vuosilta, vaikuttaa siltä että Orbiksessa on mukana vain pieni osa suomalaisyritysten ulkomaisista tytäryhtiöistä.

Monilla suomalaisyrityksillä on tytäryhtiöitä valtioissa, jotka yleensä mielletään heti veroparatiiseiksi. Caymansaaret, Kypros, Panama,

Taulukko 1. Orbis-tietokannan antamat hakutulokset suomalaisyrityksille, joilla on tytäryhtiöitä veroparatiiseissa.²⁷

Alankomaat	143
Belgia	62
Singapore	60
Sveitsi	50
Irlanti	28
Hong Kong	27
Luxemburg	27
Kypros	14
Malta	5
Panama	5
Caymansaaret	4
Brittiläiset Neitsytsaaret	4
Bahama	2
Bahrain	2
Bermuda	2
Libanon	2
Monaco	1
Yhteensä	438
Yhteensä NBERin alkuperäisen veroparatiisitaustauksen mukaan (ilman Alankomaita ja Belgiaa)	233

Monaco ja Bermuda ovat esimerkkejä tällaisista valtioista. On todennäköistä, että monet näistä tytäryhtiöistä on alun perin perustettu verojen, julkisuuden tai sääntelyn välttämiseksi. Joissain tytäryhtiöissä voi toisaalta olla myös todellista, perusteltua liiketoimintaa. Kun yhtiöitä ei velvoiteta tarkkaan maakohittaisen talousraportointiin ja monista näistä maista ei saa tietoja, on usein mahdoton selvittää mitä tarkoitusta varten veroparatiisiyhtiöitä on perustettu.

Vaikka mukana on pieniä saarivaltioita, on suurin osa tässä tutkimuksessa tarkasteltujen yritysten veroparatiisitytäryhtiöistä

24 Helsingin pörssissä oli kesäkuussa noin 25 yhtiötä, joiden markkina-arvo oli vähintään miljardi euroa. Kauppalehti 2013.

25 Konsolidoimaton luku eli sisältää myös konsernien sisäisen kaupan.

26 Tilastokeskus 2012.

27 Viitteellinen, sisältää päällekkäisyyksiä ja on osin puutteellinen tietokannan rajoitusten vuoksi

vakiintuneemmissa ja suuremmissa rahoituskeskuksissa. Joukosta erottuu erityisesti Alankomaat, josta Orbis-tietokanta löytää 143 suomalaisyritysten tytäryhtiötä. Toiselta sijalta löytyvä Belgia (62 suomalaisyrityksen tytäryhtiötä) on Alankomaiden kaltainen verosuunnittelukeskus. Kolmanneksi eniten veroparatiisitytäryhtiötä on Singaporessa (60 yhtiötä). Monikansalliset yhtiöt käyttävät näitä valtioita usein veroetujen saavuttamiseen, vaikka niissä on toisaalta jonkin verran myös tuotannollista ja myyntitoimintaa.

Googlen, Applen ja Microsoftin verosuunnittelun kautta julkisuudessa olleesta Irlannista löytyi 28 suomalaisyritysten tytäryhtiötä. Luxemburgista Orbis löytää 28 tytäryhtiötä, Hong Kongista 27 yhtiötä ja Kyprokselta 14 tytäryhtiötä.

Muissa tässä tutkimuksessa tarkastelluissa veroparatiiseissa oli alle kymmenen tytäryhtiötä per maa. Nämä maat olivat Bahama (2), Bahrain (2), Bermuda (2), Brittiläiset Neitsytsaaret (4), Caymansaaret (4), Libanon (2), Malta (5), Monaco (1) ja Panama (5).

TILASTOKESKUKSELLE JA EU:LLE RAPORTOIDAAN VAIN OSA TYTÄRYHTIÖISTÄ

Tilastokeskus on seurannut suomalaisyritysten ulkomaisten tytäryhtiöiden määriä yhtiöille tehtävien kyselyiden avulla. Taulukossa kaksi näkyvät suomalaisyritysten tytäryhtiöiden määrä veroparatiiseissa niiden

maiden osalta, joista Tilastokeskuksen kyselyssä on saatu tietoja. Tilastokeskus on kerännyt näistä yhtiöistä lisäksi työntekijämääriä ja liikevaihtoa koskevia tietoja. Tiedot ovat vuodelta 2011.

Tilastokeskuksen selvitys kattaa vain osan tämän selvityksen maista. Lisäksi yhtiöt eivät selvästikään ole ilmoittaneet Tilastokeskukselle kaikki tytäryhtiöitään. Ainakin Alankomaista ja Luxemburgista on ilmoitettu huomattavasti vähemmän tytäryhtiötä kuin mitä Orbis löytää. Tilastoissa on Tilastokeskuksen antaman selvityksen mukaan mukana vain tytäryhtiöt, joissa on liikevaihtoa ja henkilöstöä. Esimerkiksi Alankomaissa SanomaWSOY:llä oli noihin aikoihin vuoden 2012 vuosikertomuksen mukaan 2840 työntekijää ja Stora Ensolla 108 työntekijää.

Ongelma koskee koko EU:n tilastointia, sillä Tilastokeskuksen tilastointitapa tulee suoraan EU:n tilastoviranomaisen Eurostatin ohjeista. Lisäksi yhtiöt eivät välttämättä tarjoa vastauksia tai vastaukset jäävät puutteellisiksi, kerrotaan Tilastokeskuksesta.²⁸

Tilastokeskuksen esimerkki havainnollistaa ongelmia, joita veroparatiisien käyttö ja puutteelliset maakohtaiset raportointivaatimukset aiheuttavat maailmankaupan ja -talouden tilastoinnille. Yritysten sidosryhmien, sijoittajien ja jopa viranomaisten tiedonsaanti yhtiöiden toiminnan luonteesta ja riskeistä jää puutteelliseksi.

Taulukko 2. Suomalaisyritysten tytäryhtiöt eräissä veroparatiiseissa vuonna 2011 Tilastokeskuksen mukaan.

Maa	Tytäryhtiöiden määrä	Henkilöstön määrä	Liikevaihto (m€)	Liikevaihto per työntekijä (m€)
Sveitsi	37	2130	4324,7	2,03
Hong Kong	41	1790	855,3	2,09
Singapore	48	3000	2402,5	1,25
Alankomaat	119	9610	3470,6	2,77
Belgia	64	4770	1748,6	2,73
Irlanti	17	740	266	2,78
Luxemburg	10	50	15	3,33
Kypros	6	*	*	*
Malta	1	*	*	*
Yhteensä	343	22090	13082,7	

* Tieto on salainen

28 Tilastokeskuksesta saatu sähköpostiviesti 6.11.2013.

Stora Enson Neitsytsaarten kierros

”Kiinalaisten asiakkaidemme mukaan täällä aletaan tehdä bisnestä vasta, kun olet rekisteröinyt ensimmäisen yhtiösi Brittiläisille Neitsytsaarille.”²⁹ Näin totesi brittiläinen verojuristi kiinalaiselle South China Morning Post -sanomalehdelle vuonna 2011.

Kymmenen prosenttia Kiinaan suuntautuvista suorista sijoituksista tulee 23 500 asukkaan Brittiläisiltä Neitsytsaarilta – mutta vain paperilla. Kiinassa toimivat yritykset perustavat tytäryhtiöitä Neitsytsaarille välttyäkseen Kiinan tuloveroilta. Kun rahat siirretään ensin Neitsytsaarille, voidaan sijoitus saada näyttämään ulkomaisten tekemältä. Ulkomaisten sijoittajien ei tarvitse maksaa Kiinassa tuloveroa.³⁰

Brittiläisten Neitsytsaarten suosioon kiinalaisten keskuudessa ei ole yhtä selvää syytä. Yhtiöiden perustaminen on Neitsytsaarilla hieman alueen toista veroparatiisikeskusta Caymansaaria halvempaa. Neitsytsaarille on lisäksi erityisen kätevää perustaa listaamattomia yhtiöitä, joita tyypillisesti hyödynnetään sijoitettaessa Kiinaan. Caymansaaria käytetään yleisemmin listattujen yhtiöiden perustamiseen.³¹

Stora Enson vuoden 2012 tilinpäätöksen mukaan yhtiö omistaa Kiinassa 51 prosenttia Inpac International (Hebei) Pre-Print Packaging Co Ltd -nimisestä yrityksestä, joka tekee pakkauksia kuluttajateollisuuden käyttöön. Yhtiön vähemmistöomistaja on kiinalainen Inpac International.³²

Kiinalaisyhtiön omistus on järjestetty Stora Enson ruotsalaisen holding-yhtiön omistaman Champ Wave Ltd -yhtiön kautta. Sen kotipaikka on Brittiläisillä Neitsytsaarilla. Stora Enson sijoitus pakkausyhtiöön näkyy Kiinan tilastoissa siis Neitsytsaarilta tehtynä suorana sijoituksena. Neitsytsaarilla toimivista yhtiöistä ei saa tilinpäätöksiä, emmekä onnistuneet saamaan niitä myöskään Kiinasta.

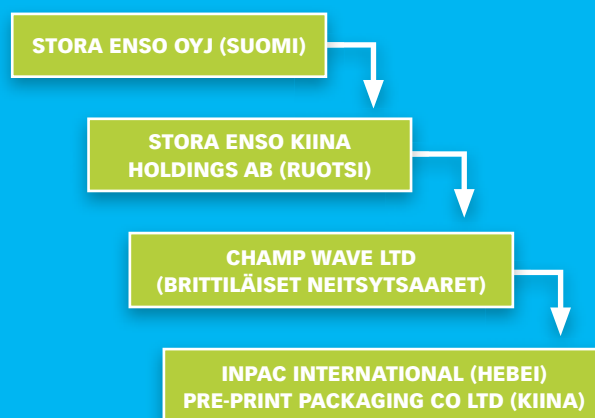
Stora Enson Finnwatchille toimittaman vastauksen mukaan ”Champ Wave Ltd tuli

osaksi Stora Enson yhtiörakennetta konsernin hankkiessa enemmistön Inpac International -pakkausyhtiössä. Champ Wave Ltd oli osa ostettua konsernirakennetta”.³³ Yhtiön mukaan Stora Enso ei hyödy omistusrakenteesta verotuksellisesti tai muilla tavoin. Kiinalaisen yhteistyökumppaninsa asioita yhtiö ei kommentoi. Brittiläisten Neitsytsaarten käytön tuomat verohyödyt liittyvätkin yleensä kiinalaisten yhtiöiden Kiinaan tekemiin sijoituksiin, kuten edellä tuotiin esiin.

Tiedustelimme mahdollisuutta tutustua Champ Wave Ltd:n tilinpäätökseen. Tähän yhtiö vastasi, että ”Stora Enso ei erikseen jaa tytäryritystensä dokumentteja. Paikallisesta lainsäädännöstä riippuen Stora Enson tytäryhtiöiden taloudelliset dokumentit voivat olla saatavilla paikallisten viranomaisten kautta. Niitä voi tiedustella ko. viranomaisilta.” Brittiläisille Neitsytsaarille rekisteröityjen yritysten tilinpäätökset eivät ole julkisia.

Champ Waven omistusrakenne vastaa yhtiön mukaan ”täysin Stora Enson vastuuajattelua”. Heinäkuussa 2013 julkaistussa tiedonantolinjauksessaan (engl. Disclosure policy) Stora Enso toteaa painottavansa tiedonantopolitiikassaan erityisesti läpinäkyvyyttä, luotettavuutta, vastuullisuutta, proaktiivisuutta ja vuorovaikutuksellisuutta.³⁴

Taulukko 3. Taulukko 3. Stora Enson Inpac International -tytäryhtiön omistusrakenne Stora Enson osalta.

29 South China Morning Post 2011.

30 Shaxson 2011.

31 Shaxson 2011.

32 Stora Enso 2010.

33 Stora Enson globaalista identiteetistä vastaavalta johtajalta Lauri Peltolalta sähköpostitse saadut kommentit 2.12.2013.

34 Stora Enso 2013.

Miksi Alankomaat on niin suosittu?

Tilastokeskuksen tytäryhtiötilastot osoittivat, että suomalaisyrityksillä on erityisen paljon tytäryhtiöitä Alankomaissa. Vaikka Alankomaissa on jonkin verran tuotannollista ja myyntitoimintaa, liittyy hollantilaisyritysten toiminta niiden nimien perusteella usein yhtiöiden rahoitus- ja omistujajärjestelyihin. Kyse on toisin sanoen holding-yhtiöistä. Tämä ei ole yllätys, sillä Alankomaat on pöytälaatikkoyhtiöiden suurvalta.

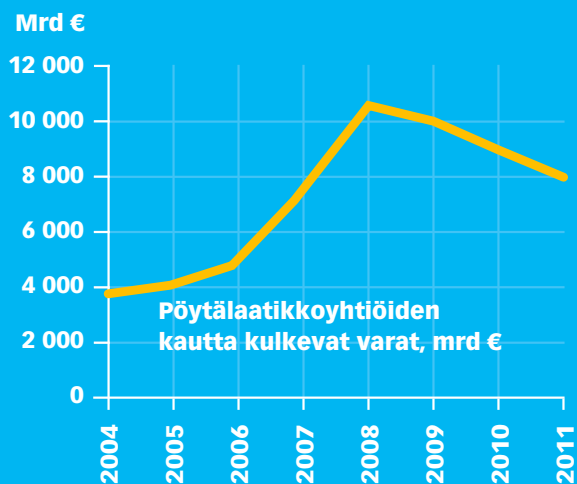
OECD:n veroparatiisimääritelmä (ks. luku Veroparatiisin määritelmä ja veroparatiisilistaukset) nosti todellisen liiketoiminnan puutteen yhdeksi veroparatiisin määritelmän neljästä kohdasta. Tällä mittarilla Alankomaat on EU:n suurin veroparatiisi. Alankomaiden keskuspankin mukaan maahan oli vuonna 2010 rekisteröity 11 500 pöytälaatikkoyhtiötä. Jos mukaan lasketaan kaikki yhtiöt, joiden tehtävänä on vain omistaa tai lainoittaa muita konsernin yhtiöitä, oli pöytälaatikkoyhtiöitä 23 500 kappaletta.³⁵

Pöytälaatikkoyhtiöt aiheuttavat monia ongelmia valtioille ja maailmantalouden toiminnalle. Monikansalliset yritykset pystyvät vaikuttamaan holding-yhtiöiden avulla merkittävästi siihen, missä maassa ne näyttävät verotettavaa tuloa. Alankomaissa kerrytetyt rahoitus- tai muut tuotot on helppo siirtää eteenpäin konsernin kotimaahan. Esimerkiksi kehitysmaiden on arvioitu menettävän vuosittain 640 miljoonaa euroa verotuloja Alankomaiden veroparatiisipalvelujen vuoksi.³⁶ Lisäksi pöytälaatikkoyhtiöiden käyttö heikentää kansainvälisten sijoitustilastojen luotettavuutta ja hankaloittaa yritysten sidosryhmien tiedonsaantia, kuten tämän raportin eri osissa tuomme esiin.

Taulukko viisi näyttää, kuinka hollantilaisten pöytälaatikkoyhtiöiden kautta siirretyt rahavirrat ovat kasvaneet merkittävästi tällä vuosituhanella. Vuonna 2008 kärjistynyt finanssikriisi on näkynyt viime vuosina rahavirtojen pienenemisenä, mutta mittakaava on yhä kaksinkertainen verrattuna vuoteen 2004.

Taulukko 5. Hollantilaisten pöytälaatikkoyhtiöiden kautta kulkevat rahavirrat

Lähde: Alankomaiden keskuspankki DNB

Hollannin suosio perustuu salaisuuslakien sijaan maan aggressiiviseen verokilpailuun yhdistettynä laajaan verosopimusten verkostoon ja EU-statukseen. Lisäksi yhtiöitä houkuttaa mahdollisuus saada verottajalta ennakkopäätöksiä verojärjestelyistään. Ennakkopäätöksiä voi hakea myös monista muista maista, mutta Alankomaiden järjestelmää pidetään yhtiöissä erityisen käytännöllisenä. Yhtiöt voivat esimerkiksi hyväksyttää tytäryhtiöiden välisessä kaupassa käytettyjä siirtohintoja etukäteen. Näin voidaan hakea rajaa hyväksyttävän ja tuomittavan verosuunnittelun välille ilman sanktioiden riskiä.

Vaikka Alankomaiden yhteisöveroaste on EU:n keskitasoa (20 prosenttia 100 000 euroon asti ja 25 prosenttia sen ylimenevältä osalta), löytyy maan verolainsäädännöstä monia porsaanreikiä, joiden avulla yhtiöt päätyvät usein maksamaan vain hyvin vähän veroa Alankomaissa kerryttämästään tulosta. Esimerkiksi hollantilaisyritysten ulkomaisista tytäryhtiöistä saamat korkotulot ja osingot ovat Alankomaissa verovapaita.³⁷

35 Alankomaiden keskuspankki 2010.

36 SOMO 2007.

37 SOMO 2007.

Verotuksellinen konserni ja innovaatioboksi ovat esimerkkejä Alankomaiden tarjoamista verosuunnittelun työkaluista. Mahdollisuus muodostaa verotuksellinen konserni (fiscal unity) sallii yhtiöiden perustaa Alankomaihin useita tytäryhtiöitä siten, että yhden tytäryhtiön tekemiä tappioita voidaan käyttää vähentämään toisen tytäryhtiön verotettavaa tulosta. Monikansalliset yhtiöt haluavat usein perustaa useita tytäryhtiöitä hallinnoimaan eri liiketoimintojensa rahoitusta, ja verotuksellinen konserni auttaa minimoimaan näiden järjestelyjen verot.

Innovaatioboksi on kuvitteellinen laatikko, johon yhtiö voi sijoittaa omistamiaan aineettomia oikeuksia. Laatikkoon kuuluvasta omaisuudesta saatuja tuottoja verotetaan huomattavasti kevyemmin kuin muita tuottoja. Aineettomasta omaisuudesta saadut tuotot ovat tyypillisesti lisenssimaksuja eli rojalteja, joita veloitetaan esimerkiksi patentoidun teknologian tai rekisteröidyn tuotemerkin käytöstä. Alankomaissa määritelmää on laajennettu muun muassa tuotantoprosessien hallintaan liittyviin tuloihin.

EU-jäsenyys ja laaja kahdenvälisen verosopimusten verkosto antaa yhtiöille laajat mahdollisuudet kotiuttaa Alankomaissa alhaisella verotasolla kerrytetyt voitot verovapaasti kotivaltioihinsa.

Yhtiöille on siis kannattavaa perustaa Alankomaihin yhtiöitä, joiden nimiin ne siirtävät aineettomien oikeuksiensa omistuksen. Tämän jälkeen hollantilaisyhtiöt voivat laskuttaa oikeuksien käytöstä muilta tytäryhtiöiltä, minkä seurauksena verotettavaa tuloa siirtyy muista maista Alankomaihin.

Alankomaat on suosittu holding-yhtiöiden keskus paitsi suomalaisyrityksille, myös niiden kansainvälisille kilpailijoille. Seuraavassa pääluvussa esiteltävät sijoitustilastot osoittavat, että hyvin monet Suomeen sijoittaneet yritykset ovat järjestäneet tytäryhtiöidensä omistuksen hollantilaisten holding-yhtiöiden kautta.

Alankomaista on tullut holding-yhtiökeskus verohelpotusten, laajan verosopimusverkoston ja verottajan antamien ennakko-päätösten vuoksi. Kuvassa Amsterdamin verotoimisto.

Noin 10 prosenttia Kiinaan tulevista ulkomaisista suorista sijoituksista tulee Brittiläisiltä Neitsytsaarilta – mutta vain paperilla. Kuvassa maan pääkaupunki Road Town.

MITÄ TILINPÄÄTÖSTIEDOT KERTOAVAT VEROPARATIISITYTÄRYHTIÖISTÄ?

Selvitimme suomalaisyritysten tytäryhtiöitä veroparatiiseissa myös niiden tilinpäätösten avulla. Tämä metodi tuottaa Orbis-tietokantaa luotettavampaa tietoa, sillä yleensä pörssi-yhtiöt listaavat tilinpäätöksensä tai vuosikertomustensa yhteydessä laajan tytäryhtiölistauksen (ks. edellinen luku metodologiasta). Laki ei kuitenkaan vaadi täyden tytäryhtiölistauksen julkistamista. Kahdenkymmenen liikevaihdoltaan suurimman suomalaisyhtiön tilinpäätöksissä ja vuosikertomuksissa ilmoitettujen veroparatiisiyhtiöiden maantieteellinen jakauma näkyy taulukosta neljä.

Alankomaiden vahva rooli korostuu jälleen. Muutenkin tulokset ovat melko samansuuntaisia Orbiksen antamien tietojen kanssa. Suurin ero on siinä, että Orbiksen tiedoista puuttuu selvästi joitain pieniin saarivaltioihin rekisteröityjä tytäryhtiöitä. Tätä voi selittää se, että pienistä veroparatiiseista on salaisuuslakien vuoksi hankalampaa ja kalliimpaa hankkia tilinpäätöksiä. Orbiksen tiedot ostetaan julkisista yhtiörekistereistä, joten näiden rekisterien käytettävyys ja saatavuus rajoittaa tietojen määrää ja laajuutta.

Taulukko 4. Liikevaihdoltaan 20 suurimman suomalaisyhtiön veroparatiisitytäryhtiöiden maantieteellinen jakauma vuoden 2012 tilinpäätöstietojen mukaan.

Maa	Yhtiöt joilla on tytäryhtiö tässä maassa (yht. 20)	Tytäryhtiöiden yhteismäärä
Andorra	1	1
Antigua & Barbuda	1	1
Bahama	1	1
Grenada	1	1
Malta	1	1
Monaco	1	1
Saint Lucia	1	1
Bermuda	1	3
Britannian Neitsytsaaret	2	3
Panama	2	4
Guernsey	5	5
Kypros	5	5
Delaware (Yhdysvallat)*	5	6
Caymansaaret	2	8
Hong Kong	7	11
Luxemburg	5	15
Irlanti	7	16
Sveitsi	9	16
Belgia	10	22
Singapore	11	25
Alankomaat	12	79
Yhteensä		225
Yhteensä NBERin alkuperäisen veroparatiisilistauksen mukaan (ilman Alankomaita ja Belgiaa)		124

* Luku on viitteellinen. Yhtiöt eivät erittele Yhdysvaltojen osavaltioita tilinpäätöksissään.

YHTIÖIDEN VAPAAEHTOINEN VERORAPORTOINTI: CASE FORTUM

Vaikka vastuullisesta veronmaksusta puhutaan nykyään paljon, vain harva yhtiö erittelee vuosikertomuksessaan maittain maksamiaan veroja. Fortumin vuoden 2012 kestävä kehityksen raportti on yhdessä tilinpäätöksen kanssa³⁸ poikkeus säännöstä, sillä se kuvaa totuttua laajemmin yhtiön veronmaksua. Hieman yli sivun mittaisessa osiossa kerrotaan yhtiön veronmaksun periaatteet, sen omistamat veroparatiisyhtiöt sekä tilikaudelta maksettavat verot kuudessa eri toimivaltiossa. Lisäksi veronmaksua avataan tavalista laajemmin yhtiön tilinpäätöksessä.

Fortum kertoo vastuuraportissaan kahdesta käynnissä olevasta verovalitusprosessista ja raportoi kehittämänsä määritelmän pohjalta kootun kokonaisverokantansa, joka oli 29 prosenttia. Tuloverot, tuotantoverot, työnantajamaksut ja kiinteistöverot sisältävä kokonaisverokanta on hyödyllinen lisä tilinpäätöstietoihin ja laajennettu veroraportointi on tervetullut avaus Fortumilta. Siitä on silti vielä pitkä matka kattavaan kokonaiskuvaan yhtiön veronmaksun vastuullisuudesta. Verojalanjäljen raportointiin ei ole olemassa mitään standardia. Yhtiönkin mukaan olisi hyvä, jos raportointiin saataisiin standardi.³⁹

Fortumin veroraportointi on siis laajempaa kuin suurimmalla osalla kilpailijoita. Osa tiedoista on vastuuraportissa, osa tilinpäätöksessä. Fortumin mukaan yksi syy tiedon

hajanaisuuteen on se, että tilinpäätös ja vastuuraportti julkaistaan eri aikaan. Verosuunnittelun kannalta keskeisin luku, eli efektiivinen verokanta, löytyy tilinpäätöksen liitetiedoista.⁴⁰ Toisin kuin esimerkiksi kiinteistöveroihin tai työnantajamaksuihin, juuri tuloveroon voidaan vaikuttaa merkittävästikin verosuunnittelun keinoin. Tästä syystä tuloverojen maksu on keskeisin verotuksen vastuukysymys.

Fortum raportoi vastuuraportissaan maksamansa verot kahdelta vuodelta. Yksittäisinä vuosina maksetut verot voivat heilahdella rajustikin tuloksen ja erilaisten vähennysten mukaan. Olisi hyödyllistä, jos maksetuista veroista saadaan jatkossa tietoa pidemmältä aikaväliltä. Yhtiö kommentoi asiaa toteamalla, että kuluneen vuoden ja sitä edellisen vuoden raportointi on normaali käytäntö kaikessa taloudellisessa raportoinnissa. Toisaalta juuri vastuuraporteissa raportoidaan tietoja usein tilinpäätöksiä pidemmällä aikajänteellä.

Taulukossa 6 on listattuna Fortumin konsernin keskeiset tunnusluvut ja efektiivinen verokanta viimeisen viiden vuoden ajalta.

Tarkasteluajanjakson kaikista tuloista laskettu yhteensä 13,66 prosentin verokanta on korkeampi kuin aggressiivisen verosuunnittelun vuoksi kansainvälisen julkisuuden kohteeksi joutuneilla yhtiöillä. Samalla se on Fortumin keskeisten toimintamaiden verotaso matalampi. Tämä käy ilmi, kun katsotaan vuosien 2008–2012 yhteisöverojen verokantoja

Taulukko 6. Fortumin konsernin keskeiset talousluvut ja efektiivinen verokanta 2008–2012.

Milj. euroa	2012	2011	2010	2009	2008	Yhteensä
Liikevaihto	6159	6161	6296	5435	5636	29687
Liiketoiminnan voitto	1861	2402	1708	1782	1963	9716
Rahoituskulut	307	265	155	167	239	1133
Voitto ennen veroja	1575	2228	1615	1636	1850	8904
Tuloverot	72	366	261	285	254	1238
Efektiivinen verokanta	4,57%	16,43%	16,16%	17,42%	13,73%	13,66%
Tilikauden voitto	1503	1862	1354	1351	1596	7666

Lähteet: Vuosikertomus 2010, s. 62; Vuosikertomus 2009, s. 108; Tilinpäätös 2012, s. 70.

38 Ks. <http://annualreporting2012.fortum.com/fi/2012/tilinpaatos/tilinpaatos/konsernitilinpaatos/konsernitilinpaatoksen-liitetiedot/17-tuloverot/>

39 Tapaaminen Fortumin kanssa 9.12.2013.

40 <http://annualreporting2012.fortum.com/fi/2012/tilinpaatos/tilinpaatos/konsernitilinpaatos/konsernitilinpaatoksen-liitetiedot/17-tuloverot/>

Fortumin veroraportointiin sisällytetyissä tärkeimmissä toimivaltioissa (taulukko 7). Kaikissa näissä maissa yhteisöverokanta on ollut viimeisen viiden vuoden aikana joka vuosi vähintään 19 prosenttia.⁴¹

Taulukko 7. Yhteisöverokannat Fortumin veroraportointiin sisällyttämässä valtioissa, 2008–2012.⁴²

	2012	2011	2010	2009	2008
Suomi	24,5	26	26	26	26
Ruotsi	26,3	26,3	26,3	26,3	28
Venäjä	20	20	20	20	24
Puola	19	19	19	19	19
Viro*	21	21	21	21	21
Norja	28	28	28	28	28

*Koskee vain yhtiöstä ulos otettuja voittoja

Fortumin vuodelle 2012 raportoima kokonaisverokanta 29 prosenttia oli siis huomattavasti suurempi kuin sen tuloksesta maksettavien tuloverojen verokanta 4,57 prosenttia, ja myös suurempi kuin aiempien vuosien 13–17 prosentin (tulo)verokanta. Tietoja aiempien vuosien kokonaisverokannasta ei ole, sillä yhtiö aloitti laajemman veroraportoinnin vuonna 2012. Suurta eroa selittää se, että Fortumin kehittämään kokonaisverokantaan on laskettu mukaan monia erilaisia tuotantoveroja, työnantajaveroja ja kiinteistöveroja.

Fortum huomautti tekstiin antamissaan kommentteissa, että vuoden 2012 tuloslaskelman verosta laskennallisten verojen osuus oli 131 miljoonaa euroa. Tämä käy ilmi yhtiön tilinpäätöksestä.⁴³ Tämä laskennallinen vero

pienensi yhtiön verokantaa erityisesti vuonna 2012. Lisäksi Fortum esitti koostamansa ”siivotun” efektiivisen verokannan, joka oli saatu aikaan kun osakkuusyhtiöiden tulosta, verovapaita myyntivoittoja sekä verokantamuutoksia ei huomioida. Tällainen ”siivottu” efektiivinen verokanta näkyy taulukossa kahdeksan.

”Siivottu” efektiivinen verokanta on Fortumin itsensä kehittämä laskutapa. Se on hyödyllinen lisätieto veroraportointiin, sillä esimerkiksi valtioiden verokantamuutokset ja osakkuusyhtiöissä kertaalleen verotetut tulot voivat vuodesta riippuen heiluttaa efektiivistä verokantaa merkittävästi. Taulukosta yhdeksän puolestaan näkyy, miten Fortum raportoi maksamansa verot vastuuraportissaan.

Vastuullisuusraportissa raportoidut tuloverot poikkeavat tilinpäätöksessä raportoiduista. Vuonna 2012 vastuuraporttiin listatut tuloverot ovat noin 100 miljoonaa euroa tilinpäätöstä suuremmat, edellisenä vuonna noin 80 miljoonaa tilinpäätöksessä listattua pienemmät. Tämä johtuu yhtiön mukaan edellä mainittujen laskennallisten verojen merkittävästä osuudesta.

Fortumin valitsema raportointitapa on sikäli hyödyllinen, että se auttaa ymmärtämään erilaisia yhtiöiden maksamia veroja. Lisäksi positiivisena asiana voidaan pitää sitä, että Fortum ei ole ottanut mukaan maksamiinsa veroihin arvonlisäveroja. Arvonlisäverot eivät juuri koskaan ole yhtiöiden itsensä maksamia veroja, vaan ne kerätään pääsääntöisesti kuluttajilta.⁴⁴

Taulukko 8. Fortumin laskema verokanta, kun jätetään huomioimatta osakkuusyhtiöiden tulokset, verovapaat myyntivoitot ja verokantamuutokset.

	2012	2011	2010	2009	2008
Tulos ennen veroja	1575	2228	1615	1636	1850
Tuloverot	72	366	261	285	254
Efektiivinen verokanta	4,57 %	16,43 %	16,16 %	17,42 %	13,73 %
”Siivottu” efektiivinen verokanta	21,20 %	21,40 %	17,70 %	18,50 %	22,10 %

41 Virossa veroa tosin maksetaan vain yhtiöistä ulos otetuista voitoista.

42 KPMG 2013.

43 Ks. <http://annualreporting2012.fortum.com/fi/2012/tilinpaatos/tilinpaatos/konsernitilinpaatos/konsernitilinpaatoksen-liitetiedot/17-tuloverot/>

44 Murphy 2011.

Taulukko 9. Fortumin vastuullisuusraportissa listatut yhtiön maksamat verot.

	Suomi		Ruotsi		Venäjä		Puola		Viro		Norja		Muut maat		Yhteensä	
	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011
Tuloverot	97	105	93	154	1	-1	2	1	1	0	0	0	9	26	203	285
Tuotantoverot	49	68	140	142	2	2	1	1	0	0	0	0	1	0	193	213
Työnantajaverot	4	3	28	27	4	3	1	1	1	1	2	2	1	2	41	39
Kiinteistöverot	12	12	86	87	19	14	5	5	0	0	1	1	2	2	125	121
Yhteensä	162	188	347	410	26	18	9	8	2	1	3	3	13	30	562	658

Tuloveroilla on erityinen tehtävä verojärjestelmässä ja niitä on syytä tarkastella myös irrallaan yhtiön maksamista muista veroista. Tuloverot siirtävät osan yhtiön tuottamasta lisäarvosta takaisin valtiolle tai kunnille, jotka ovat tuottaneet koulutettua työvoimaa, infrastruktuuria ja muita edellytyksiä tämän lisäarvon syntymiseen. Fortum raportoi verokantansa syitä melko laajasti tilinpäätöksen liitetiedoissa. Näihin tietoihin olisi selkeyden ja luettavuuden vuoksi hyvä viitata myös vastuuraportissa.

Tuotantoveroilla on puolestaan oma tehtävänsä, sillä niillä voidaan ohjata toimintaa ja kompensoida valtiolle ja sen kansalaisille esimerkiksi yhtiön toiminnan tuottamien saasteiden kustannuksia tai oikeutta hyödyntää yhteiskunnan uusiutumattomia resursseja. Kiinteistöveroilla verotetaan kansalaisilta ja yhtiöiltä kiinteistöjen arvostusta, joka vaatii tuekseen julkisen vallan rakentamaa infrastruktuuria. Näistä syistä juuri tuloverojen tarkastelu on mielekästä, kun tarkastellaan yhtiöiden veronmaksun vastuullisuutta. Muut verotiedot ovat hyödyllinen lisä. Fortumin kommenttien mukaan verotuksen tehtävänä on kerätä varoja valtion menoihin. Yhtiö ei jakanut ajatusta siitä, että eri veroilla voi olla myös erilaisia oikeudenmukaisuusperusteita.

Fortumin raportoinnin kattavuutta vähentää se, että tarkkaa konsernirakennetta ei saa selville tilinpäätöksestä eikä kestävän

kehityksen raportista. Fortum ilmoittaa omistavansa Guernseyllä sijaitsevan konsernin sisäisen vakuutusyhtiön sekä Caymansaarille tehdyn rahastosijoituksen.⁴⁵

Suurin katvealue ovat Euroopan unionin sisäiset holding-yhtiöt, joita Fortumilla on Alankomaissa, Belgiassa, Irlannissa ja Luxemburgissa. Veroraportti ei anna mitään tietoa näiden yhtiöiden toiminnasta ja tunnusluvuista, vaikka näissä maissa on yhteensä 25 tytäryhtiötä. Lisäksi maksettuja veroja olisi hyödyllisempää tarkastella yhdessä tarkastelumaiden yhtiöiden liikevaihdon ja muiden keskeisten tunnuslukujen kanssa. Kun näitä ei ilmoiteta, on mahdoton arvioida verojen suhdetta liiketoiminnan laajuuteen kussakin maassa.

Missään ei kerrota, mihin veroparatiisimääritelmään Fortum perustaa veroparatiisiyhtiöiden raportointinsa. Ainakaan kyse ei ole tässä raportissa käytetyn NBER:in veroparatiisilistauksesta eikä Tax Justice Networkin finanssisalaisuusindeksistä. Fortumilla on sen raportoiman Caymansaarille listatun rahastosuuden ja Guernseyn vakuutusyhtiön lisäksi taulukossa kymmenen näkyvät veroparatiisiyhtiöt. Fortum totesi kommentteissaan, ettei se allekirjoita tätä veroparatiisimääritelmää. Yhtiön käyttämä määritelmä ei kuitenkaan selvinnyt.

45 Fortum 2012, 104

Taulukko 10. Fortumin veroparatiisiyhtiöt tässä raportissa käytetyn veroparatiisimääritelmän mukaan.

Maa	Tytäryhtiön nimi
Guernsey	Fortum Insurance Ltd.
Luxemburg	Fortum Baltic Investments SNC Fortum L.A.M SNC. Fortum Meter Lease Norway SNC Fortum Meter Lease SNC Fortum RER S.A. Fortum Russia CHP Lease SNC Fortum Luxembourg SARL Fortum Investment S.a.r.l.
Irlanti	Fortum Finance Ireland Ltd Fortum Investments Ltd. Fortum C&P
Belgia	Fortum Project Finance N.V.
Alankomaat	Fortum Holding B.V. FB Generation Services B.V. Fortum AC B.V. Fortum DC B.V. Fortum Finance II B.V. Fortum Power Holding B.V. Fortum Russia B.V. Fortum Russia Holding B.V. Fortum SAR B.V. Fortum Wave Power B.V. Fortum India Industry B.V.* Fortum India B.V.*

* Nämä yhtiöt puuttuvat Fortumin vuosikertomuksesta ja tilinpäätöksistä.

Fortumin luxemburgilaisiyhtiöt vaikuttavat tuoreimpien saatavilla olevien tilinpäätösten perusteella holding-yhtiöiltä, joilla ei ole mitään varsinaista liiketoimintaa Luxemburgissa. Ne omistavat muita tytäryhtiöitä ja ne ovat ottaneet ja myöntäneet lainoja. Lainojen suuruusluokka on enimmillään kymmeniä miljoonia euroja, eli yhtiöiden taseissa on merkittäviä rahasummia. Toisaalta yhtiöiden lainoihin liittyvät tulot ja menot näyttävät olleen yleensä vain muutamia kymmeniä tai satoja tuhansia euroja vuodessa. Tästä näkökulmasta yhtiöiden liiketoiminta on ollut pienehköä.

Tytäryhtiölainojen korkotasosta löytyi tietoa vain Fortum Luxembourg Sarlin

tilinpäätöksestä. Se on ottanut hollantilaiselta Fortum Finance II B.V. -yhtiöltä useampia lainoja, mutta nämä on otettu melko alhaisilla koroilla (kuuden kuukauden euribor-korko + 1,06% tai vähemmän) eli näillä lainoilla ei tehdä aggressiivista verosuunnittelua. Kuuden kuukauden euribor-korko on tätä kirjoittaessa 0,319 prosenttia, ja viisi vuotta sitten se oli hieman yli neljä prosenttia. Vertailukohtana voi käyttää edellisessä Kestävän talouden ohjelman raportissamme käsitellyä Attendoa, joka peri yhtiölainoistaan erittäin korkeaa 15 prosentin korkoa kevääseen 2012 asti.⁴⁶ Fortum kommentoi tekstiä toteamalla, että periaatteena on käyttää aina markkinaehtoisia korkoja.

Alankomaissa yksi keskeinen tytäryhtiö on Fortum Holding B.V., joka omistaa kokonaan 15 konserniin kuuluvaa yhtiötä sekä pienempiä osuuksia lähes yhtä monessa konserniyrityksessä. Näiden omistusten yhteisarvo vuonna 2012 oli 660 miljoonaa euroa. Alankomaiden yhtiörekisteristä on saatavilla yhtiön täydellinen tulot ja menot sisältävä tilinpäätös vain vuodelta 2012. Se sisältää vuosien 2012 ja 2011 tilinpäätöstiedot. Fortum kertoo raportoineensa tilinpäätökset paikallisen sääntelyn mukaisesti, ja aiempina vuosina on vaadittu vain suppeaa raportointia.

Vuotta 2012 edeltäviltä vuosilta rekisteristä löytyy vain yhtiön tasekirja. Niiden mukaan yhtiöllä ei ollut vuoteen 2011 mennessä yhtään työntekijää. Vuonna 2012 työntekijämääriä ei enää raportoitu, mutta yhtiön henkilöstökulut nousivat vuoden 2011 noin sadantuhannen euron luokasta 1,3 miljoonaan. Yhtiön johtokuntaan kuului vuonna 2012 Fortumin konsernin suomalaisesta johdosta rahoituspäällikkö, verojohtaja ja rahoitusjohtaja. Loput neljä johtokunnan jäsentä olivat Alankomaista ja Belgiasta.

Fortum Holding B.V.:n tilinpäätöksen huomiota herättävin seikka olivat hollantilaisyhtiön tekemät voitot ja niistä maksetut pienet verot. Yhtiö teki vuonna 2012 lähes 128 miljoonan euron voiton, josta se maksoi veroja noin 2,5 miljoonaa euroa. Tämän yhtiön efektiivinen verokanta vuosien 2011–2012

46 Finnwatch 2013.

Taulukko 11. Fortum Holding BV:n avainlukuja, miljoonaa euroa

	2012	2011	Yhteensä
Liiketoiminnan tulos	-7,5	-0,57	-8,07
Osinkotulot	41,5	17	58,5
Rahoitusomaisuuden tulot	82,5	11,1	93,6
Korkotulot	6,3	11,5	17,8
Korkokulut	-2,4	-6	-8,4
Rahoitustulot yhteensä	127,9	33,5	161,4
Tulos ennen veroja	120,4	33	153,4
Verot	-2,5	0,5	-2
Voitto	123	32,5	155,5
Efektiiivinen verokanta	-2,08%	1,52%	-1,30%

yhteenlasketuille tuloille oli 1,3 prosenttia. Varsinaista liiketoimintaa yhtiöllä ei ollut, joten palkkakuluista ja muista kuluista tuli pelkkää tappiota. Voitot syntyivät rahoitustuotoista. Nämä tulot yhtiö voi siirtää Suomeen EU:n emo-tytäryhtiödirektiivin perusteella ilman, että niistä peritään yhtiöltä enää muita veroja. Yhtiön mukaan voitot olivat ”pääasiassa osakkeiden myyntivoittoja, osinkoja, jotka ovat olleet jo vuosikausia Hollannissa ja myös Suomessa verovapaita”.

Fortum Holding BV:n tulot ovat tulleet käytännössä kokonaan konserniyrityksiltä saaduista korko-, osinko- ja muista pääomatuloista. Hollantilaisyhtiön vuonna 2012 tekemät 123 miljoonan euron voitot vastasivat kyseisenä vuonna kahdeksaa prosenttia koko konsernin tuloksesta.

Tilinpäätöstietoja löytyy yhteensä kahdeksasta hollantilaisyhtiöstä. Niiden yhteenlaskettu efektiiivinen verokanta vuonna 2012 oli 12,6 prosenttia ja vuotta aiemmin 2,95 prosenttia (ks. liite 3). Yhteensä näillä yhtiöillä oli Alankomaissa 2,125 työntekijää vuonna 2012. Erikoinen työntekijämäärä johtuu siitä, että tarkastelujoukon toiseksi suurin yhtiö (Fortum Finance II B.V.) palkkasi yhden työntekijän syyskuussa 2012. Muuten sillä ei ollut työntekijöitä. Osa työntekijöistä tekee Fortumin mukaan töitä useammalle yritykselle, jolloin heidän työpanoksensa ”jyvitetään” tilinpäätöstietoihin tehtyjen töiden mukaan.

Vaikka Fortum käyttää Benelux-maihin rekisteröityjä holding-yhtiöitä melko laajasti hyväksi liiketoiminnassaan, ei tämän raportin tutkimustyön perusteella ole näyttöä, että niiden avulla harjoitettaisiin aggressiivista verosuunnittelua. Fortumin vapaaehtoinen verojalanjälkiraportti on hyvä avaus laajempaan veroraportointiin, mutta holding-yhtiöiden puuttuminen yhtiön vapaaehtoisesta verojalanjälkiraportoinnista on ongelma.

Erityisen suuri ongelma siitä tulee, jos tämänkaltaista raportointia aletaan soveltaa laajemmin myös muissa yrityksissä, jotka saattavat harjoittaa aggressiivista verosuunnittelua holding-yhtiöiden avulla. Vain laaja, monien sijoittajien ja järjestöjen ajama lakisääteinen maa-kohtainen veroraportointi takaa yhtenäisen ja kattavan tiedonsaannin yhtiöiden maantieteellisistä riskeistä, veroriskeistä ja vastuullisesta veronmaksusta eri sidosryhmille.

TERVEYSTALON VERORAPORTOINTI UNOHTAA OMISTAJAN VEROSUUNNITTELUN

Terveystalo on toinen suomalainen yritys, joka on lähtenyt raportoimaan verojalanjälkeään. Se listaa www-sivujensa ”Verojalanjälki”-osiossa Fortumin tavoin monenlaisia veroja sekä veroluonteisia maksuja, jotka liittyvät yhtiön liiketoimintaan ja sen vaikutuksiin.⁴⁷ Raportissa mainitaan maksetut kiin-

⁴⁷ [Terveystalo 2013.](#)

teistöverot, varainsiirtoverot, tuloverot ja arvonlisäverot. Lähes kaikki verot ovat tulleet arvonlisäveroista. Terveystalo kommentoi asiaa seuraavasti:

Yksityisten terveyspalveluyritysten myynti on alvitonta eivätkä yritykset ole arvonlisäverovähennyskelpoisia. Terveystalon palvelut ovat arvonlisäverottomia, mutta maksamme kaikista ostamistamme tuotteista ja palveluista arvonlisäveron, jonka tilitämme eteenpäin. Alv on meille merkittävä rasite ja todellinen kustannus, minkä olemme halunneet tuoda julki.

Yhtiön veronmaksun raportoinnissa ja yhtiöiden verovelvollisuuksien kuvaamisessa terveyspalveluyhtiöiden maksamat arvonlisäverot ovat hyödyllinen tieto. Ne tarjoavat kuitenkin vain olemattomasti mahdollisuuksia verosuunnitteluun. Arvonlisäverotietojen raportoinnilla on tästä syystä vain vähän arvoa, kun tutkitaan yhtiön veronmaksun vastuullisuutta (ks. laatikko Arvonlisäverohelpotus lisää terveyspalvelujen kannattavuutta).

Terveystalo oli vuonna 2012 julkisuudessa johtuen suuresta konsernilainasta, jonka Suomen emoyhtiö Terveystalo Healthcare Holding oli ottanut sen omistajalta. Suomen emoyhtiö teki vuonna 2011 tappiota yli 27 miljoonaa euroa. Tämä johtui Helsingin Sanomien ja tilinpäätöstietojen mukaan suurista rahoituskuluista.⁴⁸

Terveystalo ei verojalanjälkiraportoinnissaan kommentoi tätä velkajärjestelyä. Raportissa todetaan vain, että ”Terveystalo-konserni tai sen tytäryhtiöt eivät ole maksaneet voittoja, osinkoja, korkoja tai konserniavustuksia ulkomaille, ja Terveystalo maksaa kaikki veronsa Suomeen”. Terveystalo Healthcare Holdingin vuoden 2012 tilinpäätöstiedoissa kuitenkin lukee, että yhtiöllä oli vuonna 2012 lähes 300 miljoonan euron laina, joka oli otettu yhtiön osakkailta. Yhtiön omavaraisuusaste oli tämän lainan vuoksi 18,5 prosenttia miinuksella, mikä on hyvin poikkeuksellista.⁴⁹

Tilinpäätös ei kerro, mistä nämä osakslainat on otettu. Ainoa luxemburgilaisyhtiön

Arvonlisäverohelpotus lisää terveyspalvelujen kannattavuutta

Terveyspalvelujen myynti on vapautettu EU:n arvonlisäverodirektiivin (§132) mukaan arvonlisäverosta. Tästä syystä terveyspalveluyritykset joutuvat muista yhtiöistä poiketen maksamaan arvonlisäveroa hankinnoistaan. Toisaalta samalla niiden ei tarvitse periä asiakkailtaan arvonlisäveroa. Tutkija Pekka Lith selvitti vuonna 2008, minkä verran terveyspalveluyritysten laitteistaan ja muista hankinnoista maksamat arvonlisäverot nostavat niiden tarjoamien palvelujen hintoja. Tutkimuksen mukaan sosiaali- ja terveyspalvelualan yritysten laskennallinen piilevä arvonlisävero oli vuoden 2005 tilinpäätöstietojen pohjalta laskettuna keskimäärin 6,3 prosenttia yritysten liikevaihdosta (Lith 2008). Arvonlisäveroista tuleva verotaakka ei ole kovin korkea verrattuna tilanteeseen, jossa terveysyhtiöt maksaisivat perisivät palveluistaan normaalia arvonlisäveroa, jolloin niiden tarjoamat palvelut olisivat asiakkaille 24 prosenttia kalliimpia (vuonna 2005 arvonlisäveron osuus oli 22 prosenttia). Arvonlisäverovelvollisuuden negatiivinen vaikutus liikevaihtoon olisi todennäköisesti huomattavasti 6,3 prosenttia suurempi.

tilinpäätöksessä listattu tytäryhtiö on kuitenkin Terveystalo Healthcare Holding Oy. Suurin osa Terveystalo Healthcare Holding Oy:n osakslainoista on siis otettu Luxemburgista.⁵⁰ Terveystalo kommentoi osakslainoja seuraavasti:

Verojalanjälki kuvaa yhtiön liiketoiminnasta yhteiskunnalle aiheutuvan vero-vaikutuksen. Konsernin yhtiörakenne ja velkajärjestelyt ym. tunnusluvut selviävät yhtiön tilinpäätöksestä, eivät tästä raportista.

Osakslaina on aikanaan otettu rahoituslaitosten vaatimuksesta, jotta yhtiö on saanut ulkopuolista rahoitusta. Osakslainan korkoja ei ole maksettu vaan

48 Helsingin sanomat 2012b.

49 Terveystalo Healthcare holdingin tilinpäätös 2012.

50 Terveystalo Healthcare holdingin tilinpäätös 2012.

ne on kerrytetty pääomaan, mikä on parantanut yhtiön investointikykyä ja rahoituspääomaa. Osakslainat ovat rahoitusta ja korollisia, kuten pankkilainatkin (verottajakin edellyttää tätä).

Rahaa ei ole siirtynyt Suomen rajojen ulkopuolelle [...]. Loppuvuodesta toteutuvassa omistajanvaihdoksessa osakslaina kertyneine korkoineen järjestellään omistajien välillä. Korkoja ei siis edelleenkään makseta, vaan ne konvertoituvat tässä omistajanvaihdoksen yhteydessä omaksi pääomaksi.

Lisäksi yhtiö totesi kommentteissaan, että sen tulos olisi ollut negatiivinen ilman osakslainojakin. Toisin sanoen korkoja ei ole maksettu ulkomaille, vaan ne on kerrytetty osaksi ulkomailta otetun lainan lainapääomaa. Kyse on siis samantyyppisestä järjestelystä

kuin Terveystalon kilpailijalla Attendolla.⁵¹ Yhtiön toteamus "Terveystalo-konserni tai sen tytäryhtiöt eivät ole maksaneet voittoja, osinkoja, korkoja tai konserniavustuksia ulkomaille" on tämän valossa harhaanjohtava.

Edellisen kappaleen tekstistä käynnistyi pitkä sähköpostinvaihto Terveystalon kanssa. Yhtiön mukaan "raportissa sekoitetaan Terveystalo-yhtiön toiminta (+ sen vastuullisuus tai vaikutus suomaaiseen yhteiskuntaan) ja omistajarakenteemme. Raportti arvostelee monia yleisiä pääomasijoittamiseen liittyviä toimintamuotoja ja lainalaisuuksia, joilla ei ole mitään tekemistä itse Terveystalon liiketoiminnan tai vastuullisuuden kanssa." Totesimme tähän, että yhtiön pääomistaja on ilman muuta vastuussa yhtiön toiminnasta, ja tässä tapauksessa omistajan ja Terveystalon asiat ovat sidoksissa myös osakslainojen

⁵¹ Finnwatch 2013.

Maakohtaisen talousraportoinnin monet muodot

Yhtiöiden avoimesta veroraportoinnista puhutaan nykyään monella eri foorumilla, ja erilaisia raportointimalleja on jo moneen lähtöön. Käytännössä kaikki tällä hetkellä käytössä olevat raportointimallit ovat kuitenkin puutteellisia. Fortumin ja Terveystalon vapaaehtoisen veroraportoinnin puutteita käsiteltiin yllä.

Maailmanpankki ja joukko kehitysyhteistyötä tekeviä järjestöjä ja maita ovat kannustaneet kehitysmaassa toimivia luonnonvaroja hyödyntäviä yhtiöitä julkaisemaan vapaaehtoisesti maa- ja hankekohtaisia tietoja taloudenpidostaan. Tämän Suomenkin rahallisesti tukeaman EITI-hankkeen (engl. *Extractive Industries Transparency Initiative*) puitteissa on kuitenkin julkaistu vain vähän tietoja ja nekin yleensä useamman vuoden viiveellä.

Euroopan unioni hyväksyi huhtikuussa 2013 uudistukset kirjanpito- ja avoimuusdirektiiveihin. Mittavat direktiivipaketit pitivät sisällään vaatimuksen verojen aiempaa tarkemmasta raportoinnista maittain ja yksittäisissä hankkeissa. Vaatimus koskee öljy-, kaasu- ja kaivosalan yrityksiä sekä metsäyhtiöitä, jotka tekevät

aarniometsähakkuita. Niiden tulee jatkossa raportoida entistä tarkemmin veronmaksustaan.

Kansalaisten on siis jatkossa hieman helpompi valvoa joidenkin suuryritysten rahavirtoja. Kontrolli toimii myös toiseen suuntaan. Korrup-toituneiden hallintojen on aiempaa vaikeampaa vetää välistä verotuloja, jotka kuuluisivat esimerkiksi paikallisten yhteisöjen käyttöön.

EU:n lainsäädännön taustalla on Yhdysvaltojen massiivinen finanssikriisilainsäädäntö Dodd-Frank Act, jonka kongressi hyväksyi vuonna 2010. Dodd-Frank Actiin sisältyi vaatimus öljy-, kaasu- ja kaivosalan yhtiöiden maa- ja hankekohtaisesta veroraportoinnista.

Yhtiöiden rahavirtojen läpinäkyvyyttä ajavat järjestöt, kuten Global Witness, Publish What You Pay ja Tax Justice Network, ovat puolestaan ajaneet EU:n ja Yhdysvaltojen malleja laajempaa maa- ja hankekohtaista rahavirtojen avoimuutta. Kattavassa maakohtaisessa raportoinnissa monikansalliset yritykset raportoisivat paitsi maksamansa verot, myös tulonsa, tytäryhtiöidensä nimet ja muut keskeiset taloustietonsa.

kautta. Yritysvastuu lähtee tilinpäätösstandardeista poiketen liikkeelle yrityksen koko toiminnan vastuuketjusta, jolloin myös omistusjärjestelyillä on merkitystä.

Kävimme Terveystalon kanssa keskustelua myös osakaslainan merkityksestä arvioidessa yhtiön verolinjausten vastuullisuutta. Terveystalon mukaan "luxemburgilaisten yhtiöiden tilinpäätöksissä ei ole tuloja Suomesta tai Terveystalosta". Kysyimme miten tämä on mahdollista, kun luxemburgilaisen European Healthcare Sarlin tilinpäätöksen mukaan se on myöntänyt osakaslainan etuhyteydessä olevalle yritykselle (engl. affiliated undertaking), ja ainut tällainen tilinpäätökseen listattu yritys on luxemburgilaisyhtiön 96,71-prosenttisesti omistama Terveystalo. Yhtiö vastasi tähän kertomalla, että "European Healthcare Sarl on Brigepointin rahanoton yhtiö, jonne siis ei ole siirretty Terveystalosta mitään rahaa." Tarkensimme kysymystä kysymällä uudestaan, onko Terveystalo ottanut osakaslainan European Healthcare Sarlilta. Tähän yhtiö vastasi, että "laina on otettu European Healthcare Sarlilta".

Terveystalolla on siis vuoden 2012 tilinpäätösten arvoilla noin 180 miljoonan euron osakaslaina Luxemburgista European Healthcare Sarlilta, sekä lisäksi muualta otettuja osakaslainoja. Yhtiön oman ilmoituksen mukaan se ei ole saanut osakaslainojen avulla verohyötyjä. Tätä emme tämän raportin puitteissa tarkistaneet. Kyse on joka tapauksessa verotuksen vastuuraportoinnin kannalta merkityksellinen seikka, joka pitäisi avata yhtiön verojalanjälkiraportissa.

Verojalanjälkiraportin laatimisperusteita Terveystalo kommentoi näin:

Verojalanjälki on suhteellisen uusi tapa kertoa yrityksen liiketoiminnan suora ja välillinen verovaikutus yhteiskunnalle. Verojalanjälki-raportti ei ole vakiintunut eikä sille ole mitään määrämuotoisuutta. Vastuullisuuden tai verokansalaisuuden arvioinnin perusteena tulee pitää kaikkia maksettuja veroja, ei vain esim. yhteisövero, johon esim. julkinen keskustelu on pitkälti keskittynyt. Yhteiskunnalle esim. arvonlisävero on

tulolähteenä huomattavasti merkittävämpi kuin yhteisövero. Terveystalon merkitys työllistäjänä on lisäksi suuri – myös verotulojen näkökulmasta.

Verojalanjälki ei ota kantaa syntyneiden verojen ja veroluonteisten maksujen perusteisiin vaan kuvaa Terveystalon liiketoiminnasta yhteiskunnalle kertyvän suoran ja välillisen verokertymän.

Yhtiön tulouttamien erilaisten verojen raportointi on sinänsä kannustettavaa ja on totta, että verojalanjäljelle ei ole olemassa mitään standardia. Merkittävät verosuunnittelumahdollisuudet liittyvät silti lähinnä tuloveroon. Siitä Terveystalo ei anna muuta tietoa, kuin että tuloveroa ei juuri ole maksettu. Terveystalon verojalanjälkiraportti antaa Finnwatchin mukaan kokonaisuudessaan hyvin kapean ja puutteellisen kuvan yrityksen veronmaksun vastuullisuudesta.

STATOIL RAPORTOI KATTAVIMMIN VEROT JA MUUT TALOUSTIEDOT

Norjan valtio-omisteisen öljy-yhtiön Statoilin vapaaehtoinen veroraportointi on tällä hetkellä lähimpänä aitoa maakohtaista talousraportointia. Se raportoi vastuullisuusraportissaan maakohtaisesti investointipääoman, liikevoiton, tavaroiden ja palveluiden ostot, välilliset verot, tuloverot, valtioille menevät osuudet Statoilin öljyntuotannosta, sosiaaliset investoinnit, johdon bonukset, palkat ja sosiaalietuudet sekä työntekijöiden määrän.⁵²

Vaikka joitain hyvin oleellisia tietoja puuttuu (esimerkiksi liikevaihdot ja tytäryhtiöiden nimet), on Statoilin veroraportointi huomattavasti edellä esimerkiksi Fortumia ja Terveystaloa. Transparency International -järjestö valitsi Statoilin vuonna 2012 maailman avoimimmaksi suuryhtiöksi.⁵³ Statoilin varapääjohtaja Baiba A. Rubesa totesi vuonna 2013, että avoin maakohtainen raportointi on heille kilpailuetu. "Raportoinnin hyödyt ylittävät selvästi kustannukset, jotka ovat maltillisia", hän totesi.⁵⁴

⁵² Statoil 2013.

⁵³ Transparency International 2012.

⁵⁴ Rubesa 2013.

4. Suorat sijoitukset kulkevat holding-yhtiöiden kautta

Aiemmissa luvuissa toimme esiin, että suomalaisyrityksillä on paljon holding-yhtiöitä etenkin Benelux-maissa. Suorien sijoitusten⁵⁵ tilastot tarjoavat laajempaa näkökulmaa suomalaisten ja Suomessa toimivien yritysten rahoitusjärjestelyihin.⁵⁶

Suuri merkitys on myös sillä, miten ulkomailta tulevia suoria sijoituksia tilastoidaan. Investointilastoihin on perinteisesti laskettu mukaan muun muassa sijoitukset, joita Suomessa toimivat yhtiöt tekevät ulkomaisten yhtiöiden kautta takaisin Suomeen. Lisäksi sijoitustilastot eivät ole perinteisesti erotelleet sijoituksen välillistä lähde-maata ja sen tekijän todellista kotimaata. Caymansaarilta ja Ruotsista tulevat sijoitukset ovat näyttäneet samanarvoisina, vaikka veroparatiiseista tehtävillä suorilla sijoituksilla tähdätään usein yhteisöverojen välttelyyn.

Tutkimuksen tämän osan tarkoituksena on selvittää, miten suuri osuus Suomeen tulevasta ja Suomesta lähtevistä sijoitusvirroista kanavoidaan holding-yhtiöiden kautta. Holding-yhtiöitä käytetään yleisesti hyväksi osana yritysten verosuunnittelua, mikä tekee niiden osuuksien selvittämisestä kiinnostavaa. Lisäksi holding-yhtiöitä hyödyntävät yhtiöjärjestelyt tekevät tyypillisesti yhtiöiden rakenteen ja toiminnan selvittämisestä hankalampaa.

Läpivirtausyksikkö on sijoitustilastoissa täsmällinen termi omistuksen kanavointiin käytetyille holding-yhtiöille. Kun puhumme tämän kappaleen yhteydessä holding- tai pöytälaatikkoyhtiöistä, tarkoitamme tällä juuri läpivirtausyhtiöitä.

METODOLOGIASTA

Keskityimme tutkimaan suorien sijoitusten kantoja eli pitkän aikavälin kuluessa tehtyjen sijoitusten kokonaissummaa. Vaihtoehtoinen tapa olisi ollut katsoa sijoitusvirtoja yksittäisinä vuosina. Sijoitusvirtojen antama tieto olisi kuitenkin ollut vähemmän kiinnostavaa, sillä sijoitusvirtojen heilahtelut voivat olla yksittäisinä vuosina hyvinkin suuria. Yksittäiset merkittävät yrityskaupat ja muutokset yhtiöiden sisäisissä lainajärjestelyissä heilauttelevat vuosikohtaisia sijoitusvirtatilastoja.⁵⁷

Väliyhtiöiden käytön tilastointi on melko uusi asia. Tiedonsaanti monesta maasta on mahdollonta. Maat salaavat keskeisiä tilastotietoja, tai tietoja saadaan vain joiltain vuosilta. Saimme Suomen pankista tietoja holding-yhtiöiden roolista suorissa sijoituksissa vuosilta 2008 ja 2012. Lisäksi saimme Alankomaiden keskuspankista kattavat tilastot holding-yhtiöiden kautta Suomesta ja Suomeen tehdyistä suorista sijoituksista vuosina 2008–2012.

Pöytälaatikkoyhtiöiden osuutta suorista sijoituksista olisi mahdollista selvittää myös vertaamalla keskenään IMF:lle ja OECD:lle toimitettua dataa, kuten hollantilainen monikanallisten yritysten tutkimuskeskus SOMO teki vuonna 2013 julkaistussa raportissaan.⁵⁸ Huh-tikuuhun 2013 mennessä näitä uusia tilastoja raportoivat Alankomaat, Luxemburg, Itävalta ja Unkari.⁵⁹ Saimme kuitenkin Alankomaiden keskuspankista kattavammat tiedot Suomeen suuntautuvista ja Suomesta tulevista sijoituksista holding-yhtiöihin. Luxemburgista tiedonsaanti ei olisi onnistunut, sillä maa salaa sijoitustilastojaan.

55 Sijoitusten tilalla puhutaan joskus myös investoinneista.

56 Suorien sijoitusten määritelmä löytyy koko raportin metodologiaa käsittelevästä luvusta kaksi.

57 Tilastokeskus 2007.

58 SOMO 2013. Somo laski holding-yhtiöiden osuutta Alankomaiden ja Portugalin välisessä sijoitustoiminnassa vertaamalla keskenään IMF:n ja OECD:n suorien sijoitusten tilastoja. IMF:lle raportoidaan ainakin Alankomaista kaikki sijoitukset, kun taas OECD:lle toimitettavista luvuista vähennetään holding-yhtiöiden kautta tehdyt sijoitukset. Saimme kuitenkin Alankomaiden tiedot suoraan keskuspankista. Luxemburgin osalta vertailu olisi ollut kiinnostavaa tehdä, mutta maa on salannut OECD:lle ilmoitetut sijoitustilastot.

59 OECD 2013, 2.

Caymansaarten Uglan house on eri arvioiden mukaan kotipaikka 18 000–19 000 yhtiölle. Yhtiöillä ei kuitenkaan ole toimintaa tässä rakennuksessa. Yhtiöt ovat todellisuudessa lakiasiantomiston perustamia pöytälaatikkoyhtiöitä.

PAULO FERRERO / FLICKR

HOLDING-YHTIÖIDEN KAUTTA TEHDYT SIOITUKSET SUOMEN JA ALANKOMAINEN VÄLILLÄ

Alankomaiden keskuspankin Finnwatchille tuottamien tilastojen mukaan yli 80 prosenttia Suomesta Alankomaihin suuntautuneiden suorien sijoitusten kokonaissummasta (kannasta) on tehty holding-yhtiöihin vuosina 2009–2012. Holding-yhtiöihin tehtyjen sijoitusten osuus kaikista Suomesta Alankomaihin tehdyistä sijoituksista on lisäksi kasvanut tasaisesti vuoden 2009 noin 83 prosentista vuoden 2012 noin 89 prosenttiin. Tämä vastaa seitsemän miljardin euron kasvua.

Sama kuvio toistuu toiseen suuntaan, eli kun tarkastellaan suoria sijoituksia, joita ulkomalaiset yhtiöt ovat tehneet Suomeen. Vuonna 2009 Alankomaiden kautta tehtyjen suorien sijoitusten kanta vastasi lähes kahta kolmasosaa kaikista Alankomaista tehdyistä sijoituksista. Vuonna 2012 osuus oli noussut jo yli 70 prosenttiin. Kumpaankin suuntaan on myös tehty satojen miljoonien eurojen edestä sijoituksia, joita omistava yhtiö on tehnyt ulkomaiseen tytäryhtiönsä, joka on sijoittanut varat tämän jälkeen takaisin omistavaan yhtiöön. Näiden paluuvirtausten (ns. "round-tripping") mahdollisia syitä käsitellään tarkemmin myöhemmin.

Holding-yhtiöt kehitysmaiden riesana

Holding-yhtiöiden käyttö yritysten verosuunnittelussa on erityisen suuri ongelma kehitysmailla. Kehitysmaiden arvioitiin menettävän vuonna 2007 julkaistussa tutkimuksessa 640 miljoonaa euroa vuodessa pelkästään Alankomaiden tarjoamien veroparatiisipalveluiden vuoksi.⁶⁰ Yhteensä kehitysmaiden on arvioitu menettävän suuryritysten jonkin maan lakeja rikkovan verokeinottelun vuoksi enemmän, kun mitä ne kehitysapuna saavat.⁶¹

Esimerkiksi Alankomaiden kehitysmailla aiheuttamat veromenetykset perustuvat samoihin rakenteisiin ja mekanismeihin kuin muutkin hollantilaisten holding-yhtiöiden käyttötavat. Verojen minimointiin tähtäävät omistusrakenteet, aineettomien oikeuksien keskittäminen matalan verotuksen maihin ja konsernien sisäiset rahoitusjärjestelyt vievät tuloja köyhiltä ja rikkailta mailta. Erona on se, että köyhemmillä mailla on keskimäärin huomattavasti heikommat resurssit valvoa monikansallisten yritysten toimintaa kuin rikkailta mailla. Helppoa tämä ei ole edes rikkaille OECD-mailla.

60 SOMO 2007.

61 Christian Aid 2008.

Taulukko 12. Alankomaista Suomeen ja Suomesta alankomaihin tehtyjen sijoitusten kanta, miljoonaa euroa*

Miljoonaa euroa		2009	2010	2011	2012
Alankomaista Suomeen suuntautuneiden suorien sijoitusten kanta (lukuista vähennetty sijoitukset, joita suomalaiset tytäryhtiöt ovat tehneet takaisin omistajayhtiöihinsä Alankomaihin)	Holding-yhtiöt	7461	8926	10486	11041
	Muut yhtiöt	4216	3494	2939	4104
	Holding-yhtiöiden kautta tehtyjen sijoitusten osuus	63,89%	71,87%	78,11%	72,90%
Alankomaista Suomeen suuntautuneiden suorien sijoitusten kanta (mukana sijoitukset, joita suomalaiset tytäryhtiöt ovat tehneet takaisin omistajayhtiöihinsä Alankomaihin)	Holding-yhtiöt	7761	9453	11016	11352
	Muut yhtiöt	4520	3852	3237	4426
	Holding-yhtiöiden kautta tehtyjen sijoitusten osuus	63,20%	71,05%	77,29%	71,95%
Suomesta Alankomaihin suuntautuneiden suorien sijoitusten kanta, (lukuista vähennetty sijoitukset, joita suomalaiset tytäryhtiöt ovat tehneet takaisin omistajayhtiöihinsä Alankomaihin)	Holding-yhtiöt	13602	12997	15228	20818
	Muut yhtiöt	2797	2555	2246	2515
	Holding-yhtiöiden kautta tehtyjen sijoitusten osuus	82,94%	83,57%	87,15%	89,22%
Suomesta Alankomaihin suuntautuneiden suorien sijoitusten kanta, (mukana sijoitukset, joita suomalaiset tytäryhtiöt ovat tehneet takaisin omistajayhtiöihinsä Alankomaihin)	Holding-yhtiöt	13927	13548	15789	21160
	Muut yhtiöt	3102	2914	2544	2837
	Holding-yhtiöiden kautta tehtyjen sijoitusten osuus	81,78%	82,30%	86,12%	88,18%

* Luvut joista on vähennetty sijoitukset takaisin omistajayhtiöihin on korjattu niin sanotun "directional principlen" mukaan. Tällä tavoin korjatut luvut antavat viitteitä paluuvirtauksen (round tripping) koosta, mutta niissä voi olla mukana myös muita elementtejä.

Lähde: Alankomaiden keskuspankin Finnwatchille tuottama tilasto

Taulukon 12 Alankomaiden keskuspankin tilastot tukevat Orbis-tietokannan ja tilinpää-töstietojen antamaa kuvaa. Ensimmäisessä luvussa esitimme, kuinka suomalaisyhtiöt sijoittavat ulkomaille tyypillisesti Alankomaihin rekisteröityjen holding-yhtiöiden kautta. Alankomaat löytyy jälleen kärkisijalta, kun Orbiksesta haetaan ulkomaalaisia yhtiöitä, joilla on tytäryhtiö Suomessa. Lähes puolet suomalaisyritysten välittömistä ulkomaalaisista omistajista sijaitsee Alankomaissa (taulukko 13). Toiselta sijalta löytyy Sveitsi.

Taulukko 13. Ulkomaisten yritysten Suomessa sijaitsevien tytäryhtiöiden välittömien omistajien kotivaltioita Orbis-tietokannan mukaan.

Maa	Yhtiöiden lukumäärä
Alankomaat	131
Sveitsi	54
Belgia	37
Luxemburg	23
Irlanti	10
Singapore	6
Bermuda	3
Britannian neitsytsaaret	2
Caymansaaret	2
Kypros	2
Hong Kong	1
Mauritius	1
Liechtenstein	1

Alankomaiden Antilleja ja Yhdysvaltojen osavaltioita (Delaware) ei ole eritelty erikseen Orbikseen.

Veroparatiiseissa voi olla myös todellista liiketoimintaa

”Kyproksella on tapahtunut viimeisen puolentoista vuoden aikana paljon. Velkakriisi on tuonut korotuksia joihinkin yhtiö- ja henkilöveroihin. Tästä huolimatta Kypros on yhä houkutteleva kohde holding-yhtiöiden perustamiseen.” Näin totesi kansainvälisiä verokysymyksiä seuraavan Tax News -uutissivuston pääkirjoitus syyskuussa 2012.⁶² Pääkirjoitus listaa useita syitä Kyproksen vetovoimalle: EU-jäsenyys, laaja verosopimusten verkosto, EU:n alhaisin 10 prosentin yhtiöverotus, sekä pois pääsy OECD:n veroparatiisien mustalta listalta.

Kyproksen erityishoukutus on, että sinne perustettujen holding-yhtiöiden ulkomaisten tytäryhtiöiden ansaitsemat tulot ovat täysin verovapaita. Poikkeuksen muodostavat vain tytäryhtiöt, joiden tuloista yli 50 prosenttia tulee pääomatuloina tai joiden kotivaltioiden verotaso on merkittävästi alhaisempi kuin Kyproksella. Jälkimmäisen ehdon täytyminen ei ole kovin todennäköistä, kun otetaan huomioon Kyproksen 10 prosentin yhtiöverotus.

”Näitä etuja on hankala ylittää”, Tax Newsin pääkirjoitus linjaa. Holding-yhtiöiden perustaminen Kyprokselle on erityisen suosittua, kun yritykset tekevät sijoituksia Itä-Eurooppaan, Lähi- ja Kaukoitään sekä Afrikkaan. Saaren veroparatiisikäytäntöjen vuoksi Kyprokselle rakennetut omistusrakenteet herättävät helposti kysymyksiä yhtiön verosuunnittelusta riippumatta siitä, onko Kyproksen käyttö verosuunnittelun ohjaamaa vai ei.

Metsäliiton tytäryhtiö Metsä Board (entinen M-Real) on Orbis-tietokannan mukaan yksi harvoista Kyproksella toimivista suomalaisyrityksistä. Metsä Boardilla on Kyproksella tytäryhtiö Metsä Board (Middle East & North Africa) Ltd. Se hoitaa yhtiön myyntitoimintaa Lähi-idässä ja Afrikassa. Metsä Boardin kotisivujen myyntikonttorihau⁶³ mukaan (taulukko 14) osaa alueen myynnistä hoitavat ulkopuoliset yhtiöt, osaa hoitaa suoraan Metsä Board (Middle East & North Africa) Ltd.

Taulukko 14. Metsä Boardin myynnistä vastaavat yhtiöt Lähi-Idän ja Afrikan alueella.

Maa	Myyntiyhtiö
Algeria	Metsä Board (Middle East & Africa) Ltd
Israel	G. S. Lewison Ltd.
Jordania	Omnitrade Est.
Kuwait	Metsä Board (Middle East & Africa) Ltd
Kypros	Metsä Board (Middle East & Africa) Ltd
Libanon	Omnipap - Chaoui & Co.
Malta	Beck Graphics Limited
Marokko	Metsä Board (Middle East & Africa) Ltd
Turkki	Finka Kagit Urunleri San. ve Tic. A.S.

Metsä Boardin kyproslaisen tytäryhtiön kautta hoidetaan siis myyntiä useaan lähialueen maahan. Tytäryhtiön yhteystiedoista löytyvät yhden myyntijohtajan yhteystiedot.

Metsä Board vastasi perusteellisesti Finnwatchin kysymyksiin yhtiön toiminnasta ja saimme nähtäväksi myös kyproslaisyhtiön tilinpäätöksen. Yhtiö ei harjoita holding-yhtiötoimintaa, vaan sen ainoa tarkoitus on hoitaa myyntitoimintaa lähialueilla. Tilinpäätöksestä käy ilmi myös se, että liiketoiminta on ollut hyvin pientä eikä sillä ole saavutettu verohyötyjä.

Yhtiön voitto tilikaudella 2012 oli noin 156 000 euron liikevaihdolla 7 800 euroa. Vuonna 2011 yhtiö teki tappiota. Luvut osoittavat, ettei sitä käytetä verosuunnitteluvälineenä konsernissa. Sijaintia Kyproksella perustellaan maan EU-statuksella sekä suorilla lentoyhteyksillä lähialueen valtioihin. Selitys on uskottava, ja Metsä Boardilla on siis Kyproksella todellista liiketoimintaa.

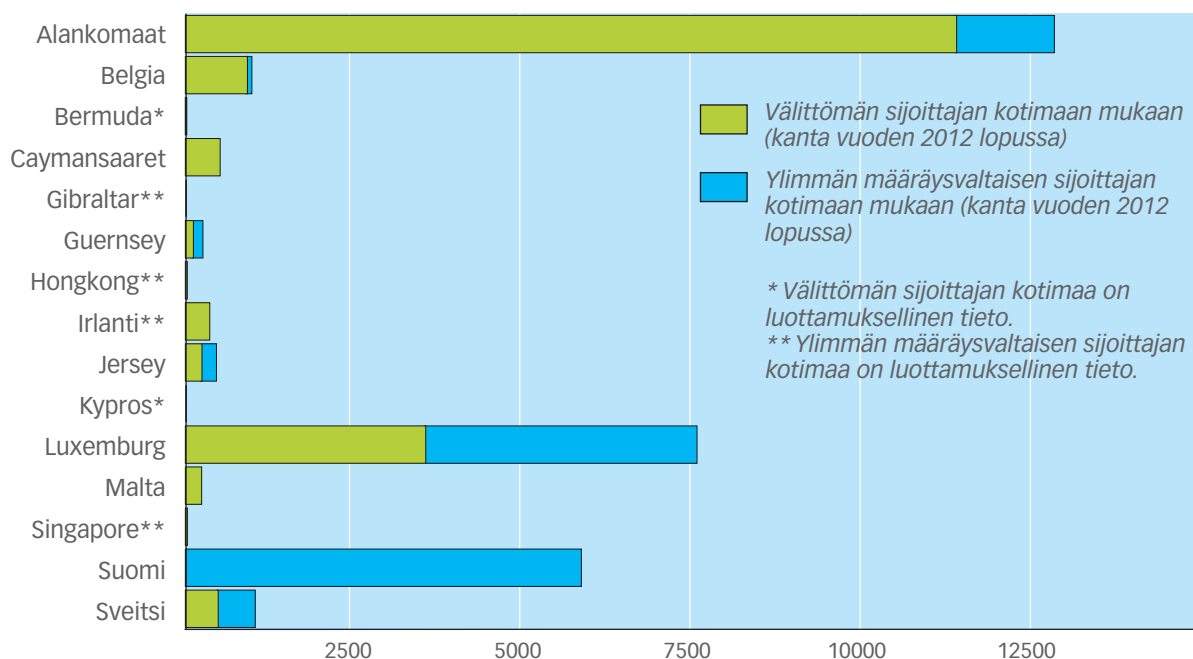
Kypros löytyy lähes kaikilta veroparatiisilistoilta, ja OECD:n eri maiden vero- ja salaisuuslakeja arvioiva Global Forum -ryhmä nosti Kyproksen mustalle listalle syksyllä 2013.⁶⁴ Finnwatch suosittelee yrityksiä harkitsemaan tarkkaan Kyproksen käyttöä liiketoimissaan.

62 Tax-News 2012

63 Ks. <http://www.metsaboard.com/contacts/Pages/Service.aspx>.

64 CNBC 2013.

Taulukko 15. Suomeen vuonna 2012 suuntautuneet suorat sijoitukset ylimmän määräysvaltaisen sijoittajan kotimaan mukaan ja välittömän sijoittajan kotimaan mukaan, miljoonaa euroa.⁶⁵

SUOMEN PANKIN TILASTOT LÄPIVIRTAUSYHTIÖIDEN KAUITA SUOMEEN TEHDYISTÄ SIOITUKSISTA

Suomen Pankki on selvittänyt omien tiedonkeruumenetelmiensä avulla holding-yhtiöiden roolia Suomeen suuntautuneissa suorissa sijoituksissa vuosilta 2008 ja 2012. Kyseisiltä vuosilta on siis saatavissa tilastotietoja useammista maista kuin mitä IMF:n ja OECD:n tilastoja vertailemalla on mahdollista selvittää.

Suomen Pankin tilastot vahvistavat erityisesti Alankomaiden mutta myös Luxemburgin merkittävän roolin Suomeen suuntautuvien suorien sijoitusten kanavointimaana. Erityisesti Yhdysvalloista tulevia sijoituksia kierrätetään väliyhtiöiden kautta. Huomionarvoista on, että myös Caymansaaria ja Belgiaa käytetään sijoitusten kanavointiin Suomeen. Myös Suomen Pankin tilastoista puuttuu monta keskeistä veroparatiisia, koska ne ovat salanneet arvion tekemiseen vaadittavat tiedot tai niitä ei ole toimitettu. Alankomaita koskevat sijoitustiedot eivät täysin täsmää Alankomaiden keskuspankin antamien tietojen kanssa. Tällainen epätarkkuus on yleinen sijoitustilastoja koskeva ongelma. Tiedot kerätään eri maiden yrityksiltä sekä muita keinoja

käyttäen, ja eri yrityksiltä voidaan saada erilaisia tietoja samoista rahavirroista.

Tilastot kertovat veroparatiisien merkittävästä roolista Suomeen suuntautuvassa sijoitustoiminnassa. Suomen pankin tilastojen mukaan (taulukko 15) merkittäviä sijoitusomaisuuksia on investoitu myös luxemburgilaisten ja caymansaarelaisten yhtiöiden kautta. Veroparatiisien käyttö viittaa siihen, että ainakin osa yrityksistä pyrkii siirtämään Suomessa kerrytettyjä voittoja verovapaasti tai vähillä veroilla eteenpäin.

Suomeen tulevien suorien sijoitusten joukossa on myös paljon sijoituksia, jotka lähtevät Suomesta ja palaavat takaisin Suomeen. Suomen pankin kokoamien tilastojen mukaan Suomeen vuoden 2012 lopussa tehtyjen sijoitusten kanta eli kokonaismäärä oli 5,8 miljardia euroa. Suomen pankin mukaan ilmiö selittyy sillä, että "suomalaiset sijoittajat sijoittavat pääomaa Suomeen ulkomaisten tytäryhtiöidensä kautta".⁶⁶ Näin ollen suomalaiset sijoittajat olivat kolmanneksi merkittävien suorien sijoitusten lähde Suomessa vuoden 2012 lopussa.

⁶⁵ Suomen pankki 2013b

⁶⁶ Suomen Pankki 2013a, 13.

Tämä ei kuitenkaan riitä selittämään rahojen kierrättämisen syytä. IMF listasi vuonna 2005 julkaisemassaan katsauksessa tyypillisiä syitä rahojen paluuvirtaukseen (engl. "round-trip-ping"). Kyse voi IMF:n mukaan olla veroetujen saavuttamisesta, kotivaltiota paremmasta omaisuuden suojasta, valuuttakurssiriskeiltä suojautumisesta tai kotivaltion kehittymätömien rahoitusmarkkinoiden aiheuttamista ongelmista saada rahoitusta.⁶⁷

Paluuvirtausilmiöstä puhutaan yleensä liittyen Kiinaan⁶⁸ tai Venäjälle⁶⁹ suuntautuviin sijoituksiin. Aiheesta tehty akateeminen tutkimus on keskittynyt lähinnä Kiinaan, johon suuntautuvista sijoituksista jopa 30–40 prosenttia on paluuvirtausta. Venäjän osalta tutkimus on vasta aluillaan ja rikkaista teollisuusmaista sitä ei ole tehty.⁷⁰ Ei siis tiedetä, mistä syistä suomalaiset ovat investoineet lähes kuuden miljardin euron edestä varoja Suomeen ulkomaalaisten yhtiöiden kautta.

Vuoden 2008 tilastojen (taulukko 16) antama kuva on samansuuntainen kuin vuonna 2012. Suomesta Suomeen suuntautuvan paluuvirtauksen osuus on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin mitä se oli vuonna 2008.

OECD:N SIJOITUSTILASTOT KAIKISTA SUOMEEN SUUNTAUTUNEISTA SUORISTA SIJOITUKSISTA OVAT HAJANAISIA

Vielä yksi tapa arvioida veroparatiisien roolia Suomeen suuntautuvassa sijoitustoiminnassa on katsoa Suomen antamia tilastoja Suomeen tulleiden suorien sijoitusten sijoittajien kotimaista. Tiedot ovat monien veroparatiisien osalta hajanaisia. Lisäksi näistä tilastoista on mahdoton eritellä sijoittajien välitöntä ja lopullista kotimaata. Pienten veroparatiisisaarien kohdalla on kuitenkin erittäin todennäköistä, että suurimmalla osalla sijoittajayhtiöistä todellinen kotipaikka on jossain muualla kuin esimerkiksi Kyproksella tai Jerseyllä.

Taulukko 16. Suomeen vuonna 2008 suuntautuneet suorat sijoitukset ylimmän määräysvaltaisen sijoittajan kotimaan mukaan ja välittömän sijoittajan kotimaan mukaan, miljoonaa euroa.⁷¹

Maa	Sijoittajan välittömän kotimaan mukaan	Sijoittajan lopullisen kotimaan mukaan
Ruotsi	32 683	23 474
Alankomaat	6 269	1 507
Tanska	4 237	3 184
Saksa	2 383	1 638
Yhdysvallat	1 281	8 845
Ranska	1 105	1 285
Britannia	883	3 120
Itävalta	368	-18
Italia	365	366
Venäjä	284	1 057
Norja	272	407
Sveitsi	196	855
Luxemburg	146	583
Kanada	133	531
Belgia	121	299
Japani	62	922
Jersey	392	
Espanja	148	
Irlanti	28	
Brasilia	-67	
Australia	-83	
Kiina	-115	
Puola	-374	
Suomi		2 565

OECD:n sijoitustilastoja on saatavilla vain yksittäisiltä vuosilta ja silloinkin vain harvoista veroparatiiseista. Suurin osa tiedoista on salattu. OECD:n tilastoista kuitenkin selviää, että vuonna 2010 Jerseyltä tulleiden sijoitusten kanta oli 344,1 miljoonaa euroa ja Brittiläisiltä Neitsytsaarilta oltiin sijoitettu Suomeen 583,6 miljoonaa euroa vuonna 2009. Kyprokselta tullut sijoituskanta Suomeen vuonna 2009 oli 59,6 miljoonaa euroa ja tätä seuraavana vuonna 25,2 miljoonaa euroa.

67 IMF 2004.

68 Fung. ym 2011.

69 Ledyeva ym. 2013.

70 Ledyeva ym. 2013, Fung ym. 2011.

71 Suomen pankki 2011.

Johtopäätökset

HOLDING-YHTIÖIDEN ROOLI SUORISSA SIOITUKSISSA ON SUUREMPI KUIN ON AJATELTU

Raportin löydökset vahvistavat, että suomalaisyritykset hyödyntävät yleisesti veroparatiiseja liiketoiminnassaan. Jo 20 suurimman yrityksen julkiset tilinpäätökset tuottivat tietoa kymmenistä pienissä saarivaltioissa sijaitsevista veroparatiisyhtiöistä.

Kahdellakymmenellä liikevaihdoltaan suurimmalla suomalaisyrityksille on yhteensä 225 tytäryhtiötä Alankomaissa, Belgiassa, Luxemburgissa ja muissa yrityksille suunnatuissa veroparatiiseissa. Jos luvusta vähentää Belgian ja Alankomaat, on yhtiöitä 124.

Ulkomaisten omistajien suhteettoman suuri osuus on yksi OECD:n neljästä veroparatiisikriteeristä, ja Alankomaissa on enemmän ulkomaisten yhtiöiden omistamia holding-yhtiöitä kuin missään muualla Euroopassa. Osa näistä tytäryhtiöistä harjoittaa tuotannollista toimintaa tai tekee myyntityötä. Toisaalta on perusteltua olettaa, että moni yhtiö on perustettu verosuunnittelutarkoituksessa.

Kahdenkymmenen liikevaihdoltaan suurimman suomalaisyrityksen tytäryhtiöiden maantieteellinen jakauma vastasi melko tarkkaan Orbis-tilinpäätöstietokannan antamaa kuvaa suomalaisyritysten veroparatiisitytäryhtiöistä ulkomailla. Orbis löytää kaikille suomalaisyrityksille 438 tytäryhtiötä veroparatiiseissa. Tietokannassa ei ole tietoa lähellekään kaikista yhtiöistä. Alankomaissa ja Belgiassa näistä yrityksistä sijaitsee 205 yhtiötä.

Sijoitustilastot vahvistavat tytäryhtiötilastojen antamaa kuvaa. Alankomaat on toiseksi suurin sijoitusten lähtömaa Suomeen tehtävissä sijoituksissa. Näistä sijoituksista yli 70 prosenttia tulee kuitenkin holding-yhtiöistä, eli sijoitukset vain kierrätetään Alankomaiden kautta. Suomalaisyritysten sijoituksissa Alankomaihin osuus on vielä suurempi. Lähes 90 prosenttia näistä sijoituksista tehdään todellisuudessa johonkin kolmanteen maahan.

Moni viime vuosina julkaistu raportti ja toimintaohjelma on peräänkuuluttanut maamme lisää investointeja.⁷² Ulkomaisten investointien kasvattamista on korostettu myös kehitysmaiden köyhyyden vähentämisessä. Mukana pitäisi tällöin olla aina kysymys siitä, minkälaisia investointeja tarkoitetaan. Esimerkiksi pääomasijoitusyhtiöt ostavat usein yhtiöitä, jotka ne pian yrityskauden jälkeen ”trimmaavat myyntikuntoon” irtisanomisilla, aggressiivisilla verosuunnittelurakenteilla ja/tai yrityksen pilkkomisella osiin. Tällaiset yritysostot kaunistavat investointitilastoja, mutta niiden tosiasiallinen hyöty sekä taloudelle että erityisesti työntekijöille on usein negatiivinen.

YHTIÖIDEN OMISTUSRAKENTEIDEN AVOIMUUS ONTUU

Tilinpäätökset ja vuosikertomukset antavat hyvin vaihtelevasti tietoja konsernien omistamista tytäryhtiöistä. Osa yhtiöistä, kuten Stora Enso, raportoi erikseen emoyhtiön tytäryhtiöt ja niiden tytäryhtiöt. Toiset yhtiöt listaavat tytäryhtiönsä yhtenä listauksena, jossa näkyy eriteltynä emoyhtiön omistusosuus ja konsernin omistusosuus. Jotkut yhtiöt antavat listauksen kaikista tytäryhtiöistä mutta omistustietoja annetaan vain konsernin omistusosuudesta.

Osa yrityksistä raportoi tytäryhtiölistauksensa www-sivuilta löytyvässä julkisessa vuosikertomuksessa, toiset liittivät sen vain kauppakammin maksullisiin tilinpäätöstietoihin. Kaikki yhtiöt eivät selvästikään raportoineet kaikkia tytäryhtiöitään. Näiden tietojen puute hankaloihtaa yhtiön sidosryhmien mahdollisuuksia arvioida yhtiöiden toimintaa ja esimerkiksi niiden maantieteellisiä- ja veroriskejä. Lisäksi tiedonpuute herättää kysymyksiä siitä, onko yhtiön yhtiörakenteessa jotain salattavaa.

⁷² Yksi eniten julkisuutta saanut esimerkki oli syyskuussa 2012 julkaistu Työ- ja elinkeinoministeriön tilaama raportti ”Investointeja Suomeen”. Se vaati Suomeen lisää ulkomaisia investointeja ja houkuttimia, joilla näitä investointeja saataisiin lisättyä.

Suomessa yhtiöiden raportointivelvollisuuksia säätelevät kirjanpitolaki, arvopaperimarkkinalaki ja osakeyhtiölaki. Mikään näistä ei velvoita yhtiötä julkaisemaan tilinpäätöstiedotukseen tytäryhtiölistausta.⁷³

VAPAAEHTOINEN VEROJALANJÄLKIRAPORTOINTI TUO PUUTTEELLISIA TULOKSIA

Verojalanjälki on herättänyt viime aikoina kasvavaa huomiota, ja suomalaisyrityksistä ainakin Fortum ja Terveystalo ovat lähteneet raportoimaan verojalanjälkeään vastuuraportteissaan. Verojalanjäljen raportointiin ei kuitenkaan ole olemassa minkäänlaista standardia. Vaikka verojalanjäljen raportointi on tervetullut avaus, vaikuttaa esimerkkien valossa siltä, että yhtiöt raportoivat verojalanjälkensä itselleen erityisen suotuisasti ja jättävät pois verotuksen vastuullisuuden arvioinnin kannalta oleellisia tietoja.

Fortum jättää verojalanjälkiraportissaan kokonaan huomiotta toistakymmentä pääosin Alankomaissa ja Luxemburgissa toimivaa holding-yhtiötään. Näiden yhtiöiden rooli konsernin omistuksessa ja rahavirroissa on kuitenkin merkittävä. Aggressiivisesta verosuunnittelusta emme löytäneet viitteitä.

Terveystalo jättää omassa verojalanjälkiraportissaan kokonaan huomiomatta kansainvälisen omistusrakenteensa ja Luxemburgin emoyhtiöltä otetun 180 miljoonan euron osakaslainan, jonka korkokulut heikentävät Suomen yhtiön verotettavaa tulosta. Lisäksi yhtiö ilmoittaa verojalanjälkiraportissaan, ettei se maksa korkoja tai muita rahoituseriä ulkomaille. Yhtiöllä on tämän osakaslainan lisäksi myös muita osakaslainoja, joita emme tässä raportissa selvittäneet.

Finnwatchin näkemyksen mukaan Terveystalon raportointi on harhaanjohtava. Teknisesti ottaen korkokulut pääomitetaan osaksi Luxemburgin emoyhtiön lainapääomaa eli rahoja ei "siirretä" pois Suomesta. Kyse on

joka tapauksessa verotuksen vastuunäkökulmasta merkittävästä seikasta, joka pitäisi avata perusteellisesti verojalanjälkiraportissa.

Molempien tarkasteltujen yhtiöiden verojalanjälkiraportit keskittyvät raportoimaan erityisesti muita yrityksen maksamia veroja kuin tuloveroja. Muiden verojen raportointi antaa lisää tietoa yrityksen maksamista veroista, mutta esimerkiksi lakisääteisillä työnantajakmaksuilla tai ympäristöveroilla ei harjoiteta verosuunnittelua. Tuloveroilla voidaan harjoittaa verosuunnittelua. Siksi juuri tuloverojen maksu on keskeisin yrityksen veronmaksun vastuukysymys.

Selvityksemme mukaan tämänhetkiset verojalanjälkiraportit eivät anna riittävää kuvaa yritysten veronmaksun vastuullisuudesta. Tämä täytyy ottaa huomioon myös kun kehitetään valtionyhtiöiden veroraportointia. Tällä hetkellä laajimmin maakohtaisia veroja taloustietoja raportoi norjalainen Statoil, mutta edes sen verotuksen vastuuraportti ei anna tarpeeksi tietoa yhtiön veronmaksun vastuullisuuden ja veroriskien arviointiin.

TARVITAAN LAKISÄÄTEINEN MAAKOHTAINEN VERO- JA TALOUSRAPORTOINTI

Tietoja yhtiöiden rakenteesta tulisi saada yhtenäisessä, vertailtavassa muodossa niiden julkisista, ilmaisista vuosikertomuksista. Tiedot tytäryhtiöistä ja niiden omistussuhteista ovat yhtiöiden liiketoiminnalle ja myös sijoittajille oleellisia perustietoja. Tämänhetkisten raportointikäytäntöjen moninaisuus alleviivaa yhtenäisten sääntöjen tärkeyttä.

EU:ssa on käsitelty viime vuosina maakoh- taista talousraportointia useamman direktiivin uudistamisen yhteydessä (avoimuus-, tilinpäätös- ja ei-taloudellista raportointia koskevat direktiivit). Tulokset ovat toistaiseksi jääneet puolittaisiksi, ja työtä läpinäkyvän talousraportoinnin puolesta täytyy jatkaa.

MENESTYVÄÄ LIIKETOIMINTAA VOI TEHDÄ MYÖS ILMAN VEROPARATIISEJA

Tutkimus antaa myös viitteitä siitä, että menestyvää liiketoimintaa voi tehdä hyvin

⁷³ Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336, Arvopaperi- markkinalaki 14.12.2012/746, Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624, ks. myös Valtiovarainministeriön asetus arvopaperin liikkeeseenlaskijan säännöllisestä tiedonantovelvollisuudesta 20.12.2012/1020.

Taloudellisen kehityksen yhteistyöjärjestö OECD tuottaa sijoitustoiminnan tilastoja. Käytännössä tietoja ei usein saada, sillä moni veroparatiisi salaa tilastotiedot.

myös ilman veroparatiisiyhtiöitä. Suomessa on useita merkittäviä, kansainvälisesti suuntautuneita suuria yrityksiä, jotka eivät ainkaan tilinpäätöstensä perusteella käytä veroparatiiseja hyväksi konsernirakenteessaan. Monilla tarkastelluista yrityksistä ei löytynyt tilinpäätöstiedoista yhtään veroparatiisitytäryhtiötä. Toisaalta tämä tieto on epävarma niin kauan, kun kaikkia tytäryhtiöitä ei tarvitse lakisääteisesti ilmoittaa.

Suosituksset

SUOSITUKSET YRITYKSILLE

- Yhtiöiden tulee julkistaa keskeiset taloustietonsa maittain. Oleellisia tietoja ovat esimerkiksi tytäryhtiöiden nimet, konsernirakenne, liikevaihdot, maksetut verot, työntekijämäärät ja rahoitusjärjestelyt.
- Yhtiöiden vapaaehtoinen veroraportointi muistakin kuin tuloveroista on kannatettavaa, mutta veronmaksun vastuullisuutta voidaan arvioida vain raportoimalla tuloverot ja niiden pohjalta lasketut efektiiviset verokannat.
- Yhtiöiden tulee välttää keinotekoisien veroparatiisijärjestelyjen käyttöä.

KANSALAISILLE

- Kansalaisten tulee vaatia yrityksiltä lisää tietoa niiden veronmaksusta ja sen vastuullisuudesta.
- Kuluttajien on syytä suosia yrityksiä, jotka ottavat vakavasti veronmaksun vastuukysymyksenä.

PÄÄTTÄJILLE

- Suomen tulee ajaa aktiivisesti laajaa maakohtaista talousraportointia kaikille yrityksille EU:ssa.
- Suomen tulee ajaa kunnianhimoisia kantoja aggressiivisen verosuunnittelun hillitsemiseksi, kun EU:n emo-tytäryhtiödirektiiviä uudistetaan.
- Tiedonsaantia yrityksen omistajista ja taloustiedoista tulee vahvistaa turvamalla helppo ja kattava tiedonsaanti yritysten omistajista ja kansallisista taloustiedoista. Tietojen tulee sisältää täydellinen tytäryhtiölistaus.
- Vastuullinen verotus ja maakohtaisten taloustietojen laaja avoimuus tulee ottaa nykyistä paremmin huomioon valtionyhtiössä ja kaikilla politiikkasektoreilla. Nykyiset verojalanjälkialoitteet ovat täysin riittämättömiä valtionyhtiöiden veroraportoinnin pohjaksi.
- Holding-yhtiöitä koskevaa tilastointia täytyy kehittää kattavammaksi OECD:n kautta.

Liite 1.

Uusien standardien (BPM6/BD4*) mukaiset suorat sijoitukset Suomeen välittömän sijoittajan kotimaan mukaan sekä perimmäisen suoran sijoittajan kotimaan mukaan vuoden 2012 lopussa (miljoonaa euroa).**74

Maa	Välittömän sijoittajan kotimaan mukaan (kanta vuoden 2012 lopussa)	Ylimmän määräysvaltaisen sijoittajan kotimaan mukaan (kanta vuoden 2012 lopussa)
Alankomaat	11 382	1 445
Arabiemiirikunnat	C	552
Australia	17	-2
Belgia	897	66
Bermuda	C	-1
Brasilia	14	0
Brittiläiset Neitsytsaaret	C	C
Caymansaaret	494	0
Curacao	14	0
Espanja	240	193
Etelä-Afrikka	C	C
Filippiinit	1	0
Gibraltar	0	C
Guernsey	98	141
Hongkong	8	C
Intia	20	C
Irlanti	340	C
Islanti	107	C
Iso-Britannia	459	1 956
Israel	C	C
Italia	375	430
Itävalta	1 009	183
Japani	208	679
Jersey	225	214
Kanada	28	2 048
Kiina	-13	0
Kongon demokraattinen tasavalta	13	0
Korean tasavalta (Etelä-Korea)	C	C
Kypros	C	0
Latvia	2	0
Luxemburg	3 533	4 011
Malta	220	0
Mansaari	C	0
Mauritius	C	0
Norja	9	1 106
Puola	-46	0
Ranska	944	1 375
Romania	C	0
Ruotsi	33 388	24 294
Saksa	3 342	4 723
Singapore	9	C
Suomi	0	5 834
Sveitsi	465	547
Taiwan	2	C
Tanska	4 352	3 624
Tsekki	18	0
Turkki	-7	C
Unkari	C	0
Venäjä	651	1 072
Viro	147	C
Yhdysvallat	1 103	8 717
Kaikki yhteensä	64 737	64 737

C = Tieto on luottamuksellinen
 * IMF Balance of Payments and International Investment Position Manual 6th Edition (BPM6) ja OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment (BD4).
 ** Aineistona on käytetty uudistetun suuntaperiaatteen mukaan laskettuja maakohtaisia suorien sijoitusten kantatietoja, jotka perustuvat Suomen Pankin arvioon.

Liite 2.

20 liikevaihdoltaan suurimman suomalaisyhtiön tytäryhtiöt veroparatiiseissa tässä raportissa käytetyn veroparatiisilistauksen mukaan, vuosi 2012.

Maa	Emoyhtiön ja tytäryhtiön nimet	Emoyhtiön omistus-osuus (jos tiedossa)	Konsernin omistus-osuus (jos tiedossa)
ALANKOMAAT	NOKIA OYJ		
	Navteq B.V.	1,45	100
	Navteq International B.V.	50,34	100
	Nokia Finance International B.V.	100	100
	Nokia Siemens Networks B.V.	50,01	50,01
	Nokia Venture Holding B.V.	100	100
	Navteq B.V.		100
	Navteq Europe B.V.		100
	Navteq America Holdings B.V.		100
	Navteq German Holdings B.V.		100
	Navteq Holdings B.V.		100
	Navteq International B.V.		100
	Navteq Worldwide Holdings B.V.		100
	Nokia Siemens Networks Finance BV		50
	Nokia Siemens Networks Nederland BV		50
	NESTE OIL OYJ		
	Neste Oil Components Finance BV		100
	Neste Oil Finance BV		100
	STORA ENSO OYJ		
	Stora Enso Amsterdam BV		100
	Berghuizer Papierfabriek N.V.		100
	Corenso Edam B.V.		100
	UPM-KYMMENE OYJ		
	UPM-Kymmene BV		100
	UPM BV		100
	Myllykoski Holdings B.V.		100
	UPM-Kymmene Finance B.V.		100
	METSO OYJ		
	Metso Minerals International BV		100
	Metso Minerals (Dordrecht) BV		100
	Metso Automation BV		100
	KONE OYJ		
	G&G Liftservice B.V.		100
	Hissi B.V.		100
	Hopmann Liftservice B.V.		100
	KoMont Investment B.V.		100
	KONE B.V.		100
	KONE Deursystemen B.V.		100
	Kone Finance Holding B.V.		100
	KONE Nederland Holding B.V.		100
	KONE Markus B.V.		100
	Kone Holland BV	53,2	100
	KONE TELC Industries B.V.		100
	Waldoor B.V.		100
	FORTUM OYJ		
	Fortum Holding B.V.		100
	FB Generation Services B.V.		75
	Fortum AC B.V.		100
	Fortum DC B.V.		100
	Fortum Finance II B.V.		100
Fortum Power Holding B.V.		100	
Fortum Russia B.V.		100	
Fortum Russia Holding B.V.		100	
Fortum SAR B.V.		100	
Fortum Wave Power B.V.		100	
METSÄLIITTO OSUUSKUNTA			

Maa	Emoyhtiön ja tytäryhtiön nimet	Emoyhtiön omistus- osuus (jos tiedossa)	Konsernin omistus- osuus (jos tiedossa)
ALANKOMAAT	Finnforest-Nexfor B.V.		50
	M-Real Benelux B.V.		100
	Metsä Board Netherlands B.V.		100
	Metsä Board Holding B.V.		100
	Metsä Wood Holland B.V.		100
	WÄRTSILÄ OYJ		
	Wärtsilä Dutch Holdings B.V.		100
	Wärtsilä Netherlands B.V.		100
	Panda ShinCo Holding B.V.		53
	Wärtsilä Kampen Real Estate B.C.		100
	Wärtsilä Network Holding BV		100
	Wärtsilä TMH Diesel Engine Company B.V.		50
	Wärtsilä Hamworthy BV		100
	Wärtsilä Greenship BV		100
	OUTOKUMPU OYJ		
	Outokumpu Benelux B.V.		100
	Outokumpu B.V.		100
	Outokumpu Gebouwen B.V.		100
	Outokumpu Stainless B.V.		100
	ThyssenKrupp Stainless Benelux B.V.		100
	Outokumpu PSC Benelux B.V.		100
	ThyssenKrupp VDM Benelux B.V.		100
	Inoxum Nederland B.V.		100
	Outokumpu Zinc Australia B.V.		100
	Outokumpu Zinc B.V.		100
	CARGOTEC OYJ		
	Cargotec ACT B.V.		100
	Cargotec Holding Netherlands B.V.	100	100
	Cargotec Netherlands B.V.		100
	International MacGREGOR-Navire Holding BV		100
	RAUTARUUKKI OYJ		
	Ruukki Holding B.V.		100
Ruukki Benelux B.V.		100	
Ruukki Finance B.V.		100	
ANDORRA	KONE OYJ		
	KONE Ascensors i Escales, S.A.	40	33
ANTIGUA & BARBUDA	WARTSILA OYJ		
	Antigua Energy Operators Ltd		100
BAHAMA	CARGOTEC OYJ		
	Cargotec Caribbean Services Ltd.		100
BELGIA	NOKIA OYJ		
	Navteq N.V./S.A.		100
	Nokia International Belgium BVBA		100
	Nokia Siemens Networks NV		50
	NESTE OIL OYJ		
	Neste Oil NV		100
	STORA ENSO OYJ		
	Stora Enso Belgium NV	99,97%	
	Lumipaper N.V.	99,94	
	Stora Enso Langerbrugge N.V.		100
	Stora Enso Timber DIY Products BV		100
	VLAR Papier NV		-
	Stora Enso Belgium NV		-
	Lumipaper N.V.		-
	UPM-KYMMENE OYJ		
	UPM NV		99,6
	METSO OYJ		
	Metso Belgium NV		100
	Metso Automation A/S		100
	Metso Minerals (Belux) SA		100
	KONE OYJ		
	KONE Belgium S.A.	99,99%	100
	KONE International N.V.	99,99%	100
	FORTUM OYJ		
	Fortum Project Finance N.V.		100
	METSÄLIITTO OSUUSKUNTA		
	Metsa Board Benelux N.V./S.A.		100
	OUTOKUMPU OYJ		

Maa	Emoyhtiön ja tytäryhtiön nimet	Emoyhtiön omistus- osuus (jos tiedossa)	Konsernin omistus- osuus (jos tiedossa)
BELGIA	Outokumpu N.V.		100
	Outokumpu Treasury Belgium N.V./S.A.		100
	CARGOTEC OYJ		
	Cargotec Belgium NV	100	100
BERMUDA	NESTE OIL OYJ		
	Glacia Limited		50
	Lacus Ltd.		50
	Terra Ltd.		50
BRITILLÄISET NEITSYT- SAARET	NOKIA OYJ		
	Belvory Assets Ltd		50
	Cartwright Group Ltd		50
	STORA ENSO OYJ		
CAYMANSAARET	Champ Wave Ltd		51
	NOKIA OYJ		
	Atrica Ltd. (Cayman Islands)		50
	WÄRTSILÄ OYJ		
	Tima Investment Corporation LLC		100
	Wärtsilä India Power Investment LLC		100
	Tsavo Power Int'l LLC		100
	Wärtsilä Power Kenya Investment LLC		100
	Wärtsilä Development and Financial Services (Asia) Ltd		100
	Wärtsilä Vietnam Power Investments Ltd		100
Manara Wärtsilä Power Limited		19,9	
GUERNSEY	NESTE OIL OYJ		
	Neste Oil Insurance Limited		100
	METSO OYJ		
	Metso Captive Insurance Limited		100
	FORTUM OYJ		
	Fortum Insurance Ltd.		100
	WÄRTSILÄ OYJ		
	Vulcan Insurance PCC Limited		100
	RAUTARUUKKI OYJ		
Ruukki Insurance Ltd.		100	
GRENADA	WÄRTSILÄ OYJ		
	Caribbean Power Projects Inc.		100
HONG KONG	NOKIA OYJ		
	Nokia Siemens Networks H.K. Ltd		50
	Mobiledu Hong Kong Ltd	50	50
	STORA ENSO OYJ		
	Stora Enso (HK) Ltd	100	100
	UPM-KYMMENE OYJ		
	UPM-Kymmene (HK) Ltd.		100
	KONE OYJ		
	Ben Fung Machineries & Engineering LTD		100
	Kone Elevator (HK) LTD		100
	Kone Elevators International (China) Limited		100
	WÄRTSILÄ OYJ		
	Wärtsilä China Ltd.		100
	King Lake Investments Ltd.		100
	METSÄLIITTO OSUUSKUNTA		
	Metsä Board Hong Kong Ltd.		100
	CARGOTEC OYJ		
	MacGregor (HKG) Ltd		100
	IRLANTI	NOKIA OYJ	
Nokia (Ireland) Limited		100	100
Nokatus Insurance Company Limited		100	100
Atrica Ireland Ltd			50
Nokia Siemens Networks Ireland Ltd			50
North European Reinsurance Co.		100	100
KONE OYJ			100
Bleasdale Ltd.			100
KONE (Ireland) Limited			100
Industrial Logistics Limited			
FORTUM OYJ			
Fortum Finance Ireland Ltd			100
Fortum Investments Ltd.			100

Maa	Emoyhtiön ja tytäryhtiön nimet	Emoyhtiön omistus-osuus (jos tiedossa)	Konsernin omistus-osuus (jos tiedossa)
IRLANTI	Fortum C&P		100
	METSÄLIITTO OSUUSKUNTA		
	Metsa Board Ireland Ltd		100
	WÄRTSILÄ OYJ		
	Wärtsilä Ireland Ltd.		100
	OUTOKUMPU OYJ		
	Sogepar Ireland Limited		100
	CARGOTEC OYJ		
	Cargotec Engineering Ireland Ltd		100
	Cargotec Research & Development Ireland Ltd		100
KYPROS	NOKIA OYJ		
	Navteq Cyprus Limited		100
	KONE OYJ		
	KONE Elevators Cyprus Limited	100	100
	METSÄLIITTO OSUUSKUNTA		
	Metsa Board (Middle East & North Africa) Ltd		100
	WÄRTSILÄ OYJ		
	Wartsila Cyprys Ltd.		100
	CARGOTEC OYJ		
Cargotec Cyprus Ltd.		100	
LUXEMBURG	NOKIA OYJ		
	Nokia Fund Holdings SARL		100
	Nokia International Holding SARL	100	100
	STORA ENSO OYJ		
	Stora Luxemburg Sarl	100	
	Stora Enso Sarl		100
	KONE OYJ		
	KONE Luxembourg S.a.r.l.		100
	Lumico S.a.r.l.	100	100
	FORTUM OYJ		
	Fortum Baltic Investments SNC		100
	Fortum L.A.M SNC.		100
	Fortum Meter Lease Norway SNC		100
	Fortum Meter Lease SNC		100
	Fortum RER S.A.		100
	Fortum Russia CHP Lease SNC		100
	Fortum Luxembourg SARL		100
	Fortum Investment S.a.r.l.		100
	CARGOTEC OYJ		
	Cargotec Luxembourg S.a.r.l.		100
MALTA	UPM-KYMMENE OYJ		
	Werla Insurance Company Ltd		100
MONACO	KONE OYJ		
	S.A.M. KONE		100
PANAMA	WÄRTSILÄ OYJ		
	Wärtsilä Panama A.S.		100
	Wärtsilä Panama Ltd.		100
	Wärtsilä Panama Services S.A.		100
	CARGOTEC OYJ		
Cargotec Panama S.A.		100	
SINGAPORE	NOKIA OYJ		
	Nokia Pte Ltd.	100	100
	Navteq Pte. Ltd.		100
	Nokia Siemens Networks Holdings Singapore Ltd.		50
	Nokia Siemens Networks Singapore Pte. Ltd.		50
	Enpocket Singapore Private Limited		100
	NESTE OIL OYJ		
	Neste Oil Singapore Pte. Ltd.		100
	STORA ENSO OYJ		
	Stora Enso South East Asia Pte Ltd	100	100
	UPM-KYMMENE OYJ		
	UPM Asia Pacific Pte. Ltd.	100	100
	UPM Raflatac (S) Pte LTD		100
	METSO OYJ		
	Metso Minerals (Singapore) Pte Ltd		100
	Metso Singapore Pte Ltd		100
	Metso Paper (Asia-Pacific) Pte Ltd		100
KONE OYJ			

Maa	Emoyhtiön ja tytäryhtiön nimet	Emoyhtiön omistus-osuus (jos tiedossa)	Konsernin omistus-osuus (jos tiedossa)
SINGAPORE	KONE Pte. Ltd.		100
	METSÄLIITTO OSUUSKUNTA		
	Metsa Board Singapore PTE Ltd		100
	WÄRTSILÄ OYJ		
	Wärtsilä Singapore Pte Ltd		100
	Wärtsilä Ship Design Singapore Pte Ltd		100
	Cedervall Singapore Pte. Ltd		100
	Wärtsilä Pumps Pte Ltd		100
	YIT OYJ		
	Caverion Asia PTE		85
	OUTOKUMPU OYJ		
	Outokumpu (S.E.A.) PTE LTD		100
	CARGOTEC OYJ		
	Cargotec CHS Asia Pacific Re Ltd.		100
	Kalmar South East Asia Pte. Ltd		100
	MacGREGOR (SGP) Pte Ltd.		100
	MacGREGOR Plimsoll Offshore Services Pte Ltd		100
MacGREGOR Plimsoll Pte Ltd		100	
ST LUCIA	WÄRTSILÄ OYJ		
	Caribbean Power Projects Ltd.		100
SVEITSI	NOKIA OYJ		
	Nokia (Svhweiz) AG		100
	Navteq Swizerland GmbH		100
	Nokia Siemens Networks (Schweiz) AG		50
	NESTE OIL OYJ		
	Neste Oil (Suisse) S.A.		100
	STORA ENSO OYJ		
	Stora Enso (Schweiz) AG		100
	UPM-KYMMENE OYJ		
	UPM Ag		100
	Mylykoski Sales International AG		100
	KONE OYJ		
	KONE (Schweiz) AG		100
	Recolift SA	100	100
	METSÄLIITTO OSUUSKUNTA		
	Metsa Board Schweiz AG		100
	Metsä Board Reinsurance AG		100
	Metsä Wood Schweiz AG		100
	WÄRTSILÄ OYJ		
	Wärtsilä Switzerland Ltd.		100
	CARGOTEC OYJ		
	Cargotec Swizerland S.A.		100
	OUTOKUMPU OYJ		
Outokumpu VDM Schweiz AG		100	
DELAWARE (YHDYSVALLAT)*	NESTE OIL OYJ		
	Neste Oil Holding (U.S.A.) Inc.		100
	METSO OYJ		
	Jamesbury Shanghai Valve (USA) Inc.		100
	Valmet Automotive Usa Inc.		61
	KONE OYJ		
	Kone Holdings, Inc.		100
	WÄRTSILÄ OYJ		
	Wärtsilä Development and Financial Services Inc.		100
OUTOKUMPU OYJ			
Inoxum Holding USA, Inc.		100	

* Delawaren tiedot hankittu tilinpäätösten lisäksi internetistä yhtiöiden yhteystietopalveluista. Internetin yhteystietopalveluissa voi olla tilinpäätöstiedoista poiketen virheitä, ja tiedot ovat tästä syystä viitteellisiä. Neste Oilin tieto <http://www.bizapedia.com/de/NESTE-OIL-HOLDING-USA-INC.html>, Metson tiedot <http://www.bizapedia.com/de/JAMESBURY-SHANGHAI-VALVE-USA-INC.html> ja <http://www.manta.com/c/mx3xhr0/valmet-automotive-usa-inc>, Koneen tieto <http://businessprofiles.com/details/kone-holdings-inc/DE-0928074>, Wärtsilän tieto <http://www.bizapedia.com/us/WARTSILA-DEVELOPMENT-FINANCIAL-SERVICES-INC.html>, ja Outokummun tieto <http://www.bizapedia.com/us/INOXUM-HOLDING-USA-INC.html>.

Taulukon pohjana käytetty Largest Companies -sivuston listausta liikevaihdoltaan suurimmista suomalaisyrityksistä vuonna 2012 (saatavilla osoitteesta www.largestcompanies.fi). Sivuston listalta jätetty huomiomatta UPM Sales Oy, koska se on UPM-Kymmene Oy:n tytäryhtiö).

1. Nokia Oyj	6. Kesko Oyj	12. Wärtsilä Oyj Abp	17. Cargotec Oyj
2. Neste Oil Oyj	7. Metso Oyj	13. YIT Oyj	18. Rautaruukki Oyj
3. Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta, SOK	8. KONE Oyj	14. Outokumpu Oyj	19. HKScan Oyj
4. Stora Enso Oyj	9. Fortum Oyj	15. Varma	20. Oriola-KD Oyj
5. UPM-Kymmene Oyj	10. Sampo Oyj	16. Ilmarinen Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö	
	11. Metsäliitto-konserni		

Liite 3.

Fortumin Alankomaiden tytäryhtiöiden tuloksia (euroa).

Alankomaat	Liikevoitto		Rahoitus-tuotot / -kulut		Verot		Voitto/tappio		Efektiivinen verokanta		Työntekijämäärä Alankomaissa 2012 (jos tiedossa)
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	
FB Generation Services BV (NL) ^a	-74 626	-13 519	-1 897	-2 025	12 453	5 459	-64 070	-10 085	-19,44%	-54,13%	0
Fortum DC B.V. ^b	0	-251	0	0	0	0	0	-251	0,00%	0,00%	0
Fortum Finance II B.V. ^c	-108 807	-498 724	18 322 801	61 764 124	-6 318 220	-9 997 593	11 895 774	51 267 807	53,11%	19,50%	0,125
Fortum Holding B.V. ^d	-569 771	-7 500 834	33 537 641	127 942 863	-500 312	2 542 130	32 467 558	122 984 159	-2,07%	1,54%	2
Fortum Power Holding B.V.	-44 937	-56 833	12 260	-11 672	-25 677	-50 936	-90 471	-50 936	-100,00%	-28,38%	0
Fortum Russia Holding B.V.	-24 261	-34 906	11 258	3 809	3 000	8 000	-10 003	-5 693 096	0,14%	29,99%	0
Fortum SAR B.V. ^e	0	-251	0	0	0	0	0	-251	0,00%	0,00%	0
Fortum Wave Power B.V.	-82 773	-7 683	0	-174	21 000	2 000	-61 773	-5 857	34,00%	34,15%	0
Yhteensä	-822 402	-8 105 318	51 882 063	189 697 099	-6 828 756	-7 492 940	44 198 788	168 497 347	15,45%	4,45%	2,125

Seuraavien yhtiöiden tilinpäätökset puuttuvat: Fortum Russia BV, Fortum AC B.V., Fortum India B.V., Fortum India Industry B.V.

a) Tilinpäätöksessä ei kerrota työntekijämäärää. Yhtiöllä ei kuitenkaan ollut lainkaan palkkakuluja.

b) Yhtiö perustettiin 19.10.2011

c) Yhtiö työllisti syyskuussa 2012 kuukauden ajan yhden työntekijän (treasury controller)

d) Yhtiö maksaa myös neljän Turkissa ja neljän Intiassa työskentelevän työntekijän palkan.

e) Yhtiö perustettiin 19.10.2011

Lähteet

- Actionaid (2013). *FTSE 100 tax haven tracker: the new data*. Saatavilla osoitteesta <http://www.actionaid.org.uk/tax-justice/ftse-100-tax-haven-tracker-the-new-data>. Luettu 1.10.2013.
- Alankomaiden keskuspankki (2010). *Statistical Bulletin December 2010*. Saatavilla osoitteesta http://www.dnb.nl/en/binaries/Statistical%20Bulletin%20DNB%20%20December%202010_tcm47-246952.pdf. Luettu 30.10.2013.
- Christian Aid (2008). *Death and taxes: the true toll of tax dodging*. Saatavilla osoitteesta <http://www.christianaid.org.uk/images/deathandtaxes.pdf>. Luettu 19.11.2013.
- CNBC (2013). OECD lists the least tax transparent nations. 22.11.2013. Saatavilla osoitteesta <http://www.cnbc.com/id/101220568>. Luettu 4.12.2013.
- Finnwatch (2013). *Ei tietoja, ei tuloja? Outotec, Attendo ja vastuullinen veronmaksu*. Matti Ylönen ja Henri Purje. Raportti 3/2013. Lokakuu 2013. Saatavilla osoitteesta http://Finnwatch.org/images/ei_tietoja_Finnwatch.pdf
- Fortum (2012). *Sustainability report 2012: Adding value*.
- General Accounting Office (2008). *Large U.S. Corporations and Federal Contractors with Subsidiaries in Jurisdictions Listed as Tax Havens or Financial Privacy Jurisdictions*. Report to Congressional Requester. Joulukuu 2008. Saatavilla osoitteesta www.gao.gov/new.items/d09157.pdf. Luettu 1.10.2013.
- Helsingin sanomat (2012a). *Veromenetyksistä uusi tulkinta*. Jyri Hänninen. Helsingin Sanomat 9.8.2012.
- Helsingin sanomat (2012b). *"Kausi verot karkaavat"*. Helsingin sanomat 31.8.2012.
- Hines, James R. ja NBER (2005). *Do Tax Havens Flourish?* Michiganin yliopisto ja National Bureau of Economic Research NBER. Saatavilla osoitteesta www.nber.org/chapters/c0165.pdf. Luettu 1.10.2013.
- IMF (2000). *Offshore Financial Centers*. IMF Background paper. Saatavilla osoitteesta <http://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/back.htm>. Luettu 5.11.2013.
- IMF (2004). *Round Tripping*. Issues Paper (Digitec) #13. Census and Statistics Department, Hong Kong, Kiina. Syyskuu 2004. IMF Committee on Balance of Payments Statistics and OECD Workshop on International Investment Statistics. Saatavilla osoitteesta <http://www.imf.org/external/np/sta/bop/pdf/diteg13.pdf>. Luettu 15.10.2013.
- IMF (2012). *Coordinated Direct Investment Survey* (tietokanta). Saatavilla osoitteesta <http://elibrary-data.imf.org>
- JFSC Companies Registry (2013). *Document search*. Www-sivu, <https://www.jerseyfsc.org/registry/documentsearch/>. Luettu 1.10.2013.
- Kari, Seppo ja Leena Kerkelä (2009). *Oman pääoman tuoton vähennyskelpoisuus yritysverotuksessa – Belgian malli*. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, tutkimukset 153. Saatavissa osoitteesta http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t153.pdf. Luettu 1.10.2013.
- Keskisuomalainen (2011). *"Veronmaksuhalu loppahti"*. *Keskisuomalainen* 17.11.2011. http://media.ksml.fi/pdf/bonnier_ksml_mehilainen01.pdf. Luettu 16.10.2013.
- KPMG (2013). *Corporate tax rates table*. Saatavilla osoitteesta <http://www.kpmg.com/global/en/services/tax/tax-tools-and-resources/pages/corporate-tax-rates-table.aspx>. Luettu 15.11.2013.
- Lith, Pekka (2008). *Sosiaali- ja terveyspalvelujen markkinat*. Muistio yksityisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvästä pöytäkirjasta arvonsäilyverosta. Helsinki 28.3.2008. Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith. Saatavilla osoitteesta http://www.huolintaliitto.fi/terveyspalvelualan_tyonantajaliitto/eliinkeinopoliittinen_toiminta/Muistio280308.pdf. Luettu 12.11.2013.
- Murphy, Richard (2011). *David Gauke sings the praise of Barclays and PWC's Mickey Mouse tax accounting*. Blogi-teksti. 1.3.2011. Saatavilla osoitteesta <http://www.taxresearch.org.uk/Blog/2011/03/01/david-gauke-sings-the-praise-of-barclays-and-pwcs-mickey-mouse-tax-accounting/>. Luettu 8.11.2013.
- Murphy, Richard (2012). *Amazon, Google and Starbucks are struggling to defend their tax avoidance*. The Guardian, Comment is Free. 13.11.2012. Saatavilla osoitteesta <http://www.theguardian.com/commentisfree/2012/nov/13/amazon-google-starbucks-tax-avoidance>. Luettu 4.10.2013.
- OECD (1998). *Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*. Saatavilla osoitteesta <http://www.oecd.org/tax/transparency/44430243.pdf>. Luettu 18.9.2013.
- OECD (2000). *Towards Global Tax Co-Operation*. Report to the 2000 ministerial council meeting and recommendations by the committee on fiscal affairs. Progress in identifying and eliminating harmful tax practices. Saatavilla osoitteesta <http://www.oecd.org/ctp/harmful/2090192.pdf>. Luettu 5.11.2013.
- OECD (2003) [alun perin 1993]. *Glossary of Statistical Terms: Holding company*. Www-sivu. Luotu 3.1.2002, päivitetty 5.3.2003. Saatavilla osoitteesta <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=3229>. Luettu 18.11.2013.
- OECD (2008). *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment 2008: Fourth Edition*. Organisation for Economic Co-Operation and Development. OECD Publishing.
- OECD (2013). *FDI in Figures*, huhtikuu 2013. Saatavilla osoitteesta <http://www.oecd.org/daf/inv/FDI%20in%20figures.pdf>. Luettu 15.10.2013.
- Palan, Ronen, Richard Murphy ja Christian Chavagneux (2010). *Tax Havens: How Globalization Really Works*. Cornell University Press.
- Pricewaterhousecoopers (2013). *Total Tax Contribution. Surveying the Hundred Group*. Tammikuu 2013. Saatavilla osoitteesta <http://one-hundred-group.production.investis.com/-/media/Files/O/One-Hundred-Group/Attachments/Documents/2012%20TTC%20survey%20for%20the%20Hundred%20Group.pdf>. Luettu 8.11.2013.
- Rubesa, Baiba A. (2012). *Regarding Dodd-Frank Act section 1504 and the law suit initiated by the American Petroleum Institute*. <http://www.globalwitness.org/sites/default/files/library/Statoil%20Letter%20to%20Global%20Witness.pdf>
- Shaxson, Nicholas (2011). *Why Do So Many Chinese Companies Use The BVI?*. Www-sivu. Saatavilla osoitteesta <http://www.financialtransparency.org/2011/05/23/why-do-so-many-chinese-companies-use-the-bvi/>. Luettu 18.11.2013.
- Shaxson, Nicholas (2012). *Aarresaaret – miehet jotka varastivat maailman*. Into Kustannus.
- South China Morning Post (2013). *Sun, sand and lots of hot money*. Julkaistu 19.5.2011, päivitetty 14.8.2012. Saatavilla osoitteesta <http://www.scmp.com/article/968175/sun-sand-and-lots-hot-money>. Luettu 8.11.2013.
- Statoil (2013). Saatavilla osoitteesta <http://www.statoil.com/annualreport2011/en/sustainability/keysustainabilitydata/economicimpactbycountry/pages/economicimpactbycountry.aspx>
- Stora Enso (2010). *Stora Enso to acquire majority of packaging company Inpac International in China and India*. Lehdistötiedote. Saatavilla osoitteesta <http://www.storaenso.com/media-centre/press-releases/2010/10/Pages/stora-enso-to-acquire-majority.aspx>. Luettu 9.11.2013.
- Stora Enso (2013). *Stora Enso Group's disclosure policy*. Saatavilla osoitteesta <http://www.storaenso.com/investors/governance/financial-reporting-and-disclosure/Documents/Disclosure%20Policy%20June%202013.pdf>. Luettu 3.12.2013.
- Suomen Pankki (2013a). *Suomen maksutase. Vuosikatsaus 2012-2013/-II*. Rahoitusmarkkina- ja tilasto-osasto, Tilastoyksikkö, 30.9.2013. Saatavilla osoitteesta http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/maksutase/Documents/Suomen_maksutase_2012_2013_II.fi.pdf. Luettu 15.10.2013.
- Suomen Pankki (2013b). *Uusien standardien (BPM6/BD4*) mukaiset suorat sijoitukset Suomeen välittömän sijoittajan kotimaan mukaan sekä perimmäisen suoran sijoittajan kotimaan mukaan vuoden 2012 lopussa***. Suomen pankin Finnwatchin pyynnöstä tuottama tilasto. Aineistona on käytetty uudistetun suunta-aperiaatteen mukaan laskettuja maakohtaisia suorien sijoitusten kantatietoja, jotka perustuvat Suomen Pankin arvioon.
- Talouselämä (2012). *Verosuunnittelu pyörittää Stora Enson sellusampoa*” *Talouselämä* 8.6.2012.
- Taloussanomien 2009. *Nämä yhtiöt toimivat veroparatiiseissa*. *Taloussanomien* 9.4.2009. Saatavilla osoitteesta <http://www.taloussanomien.fi/yritykset/2009/04/09/nama-yhtiot-toimivat-veroparatiiseissa/20099213/12>. Luettu 19.11.2013.
- Tax Justice Network (2013). *Financial Secrecy Index*. Www-sivu. Saatavilla osoitteesta <http://www.financialsecrecyindex.com/introduction/fsi-2013-results>. Luettu 12.11.2013.
- Tax-News (2012). *Cyprus Review 2012/13: Holding companies*. Editorial, 11.9.2012. Www-sivu. Saatavilla osoitteesta http://www.tax-news.com/features/Cyprus_Review_201213_Holding_Companies_570160.html. Luettu 19.11.2013.
- Terveystalo (2013). *Verojalanjälki*. Www-sivu. Saatavilla osoitteesta <http://www.terveystalo.com/fi/Yritystietoa/Vastuu/Verojalanjalki/>. Luettu 12.11.2013.
- The Guardian (2013). *FTSE 100's use of tax havens – get the full list*. Saatavilla osoitteesta <http://www.theguardian.com/news/datablog/2013/may/12/ftse-100-use-tax-havens-full-list>. Luettu 1.10.2013.
- Tilastokeskus (2007). *Monimutkaiset omistus- ja rahoitusjärjestelyt vaikeuttavat suorien sijoitusten arviointia*. Airi Heikkilä. Artikkelijulkaisu myös Tilastokeskuksen Tieto&Trendit -lehdessä 11/2007. Saatavilla osoitteesta http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-02-15_003.html. Luettu 5.11.2013.
- Tilastokeskus (2012). *Suomalaiset tytäryhtiöt ulkomailla 2010*. Saatavilla osoitteesta http://www.stat.fi/til/stu/2010/stu_2010_2012-03-29_fi.pdf. Luettu 18.9.2013.
- Tilastokeskus (2013). *Suora sijoitus*. Saatavilla osoitteesta https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/suora_sijoitus.html. Luettu 1.10.2013.
- Transparency International (2012). *Transparency in Corporate Reporting. Assessing the World's Largest Companies*. Saatavilla osoitteesta http://www.transparencyinternational.com/docs/2012_transparencyincorporatereporting_en. Luettu 3.12.2013.
- Weyzig, Francis (2013). *International finance and tax avoidance via Dutch Special Purpose Entities*. Paper for presentation at research seminar, Radboud University Nijmegen, 21.10.2013.

Finnwatch ry
Pääskylänrinne 7 B 62
00550 Helsinki
info@Finnwatch.org
www.Finnwatch.org